

AGENTI KULTURE

zabavno štivo

GORDAN NUHANOVIĆ

SADRŽAJ

Prvo poglavlje	3
Drugo poglavlje	5
Treće poglavlje	26
Četvrto poglavlje	31
Peto poglavlje	44
Šesto poglavlje	49
Sedmo poglavlje	52
Osmo poglavlje	57
Deveto poglavlje	70
O autoru	76
Impresum	77

PRVO POGLAVLJE

Kadgod bi Sjetka spomenula Rikija, a to i nije bila rijetkost, Martini bi se napravio lud i upitao – Koji Riki? – iako je predobro znao o kojem se Rikiju radi, ali nije si mogao pomoći. Unazad nekoliko mjeseci bio je obuzet time da umjesto „Lejdi“ govori „redateljica“ ili, još zlobnije, „marksistica“. Samo je Junga redovito zvao baš tako, Jung, jer bi mu to zvučalo službenije nego Krešo ili Krešica kako mu je odnedavno počela tepati Sjetka. Sada, dok se vozio autobusom prema moru u njegovoj je turbulentnoj glavi odzvanjao Sjetkin medeni glas – Darling, a ima li šanse da taj krpelj uskoro ispuže iz prepone našeg Krešice? – Negdje na pola puta Martiniju je sinulo da ga bi ga uskoro mogla prozvati „Klasik“, jasno, njemu u inat.

Nisu to čak bile ni smutnije, nego mali, jalni ubodi koji su nagrizali njihov odnos. Kako se bližio datum početka festivala i Sjetka i on su shvaćali kako je ono nešto s čime su, kao zalogom, ušli u posao možda zauvijek izgubljeno, kako toga više nema. Nakon što se sve okonča svatko od njih krenut će svojim putem i jedna godina intenzivne suradnje ostat će uspomena. Vjerovao je da ju je u međuvremenu razočarao, samo koliko duboko, pitao se. Katkada bi se poželio zavući u njezin mozak, iako samo nakratko – tko bi, uostalom, ondje izdržao duže od pet minuta? Ali i tih pet minuta bilo bi mu dovoljno da dokuči neke stvari, na primjer, zašto je u organizaciju festivala uključila Rikija Rotu i što znači ta pozivnica? Bez pitanja, jednostavno mu je priopćila svoju odluku pod izlikom da joj treba netko tko je u stanju dići atmosferu na festivalu, netko tko može biti istodobno bezobrazan i profinjen, drzak i uznosit, odvratan i ljubazan – ovisno o zahtjevu trenutka – netko tko uspješno ponižava našu kulturnu scenu, a koja mu, zauzvrat, pruža ljubav i povjerenje.

Od tada je papagajski ponavljao: – Koji Riki? – Što mu je drugo ostalo, s obzirom da je Sjetka ionako odluku donijela bez njega, ili čak protiv njega – ali da li je to sada važno? Njega je najesen čekao posao u školskoj knjižnici, a Sjetka, tko zna, možda će potražiti sreću u nekom odanijem, duhovitijem ili možda samo profesionalnijem suradniku, poput Rikija Rote.

– A ha, ha.

Dok je autobus šibao kroz gudure – ogladnio je i pojeo sendvič. Pa ipak, umjesto da ga hrana smiri, njegove je misli uzburkao tajfun samokritike. Bio je uvjeren da je Riki samo posljedica, da je uzrok u njemu, u njegovom egu koji je postao uteg za ljetni festival. Dovoljno je bilo prisjetiti se Kulturne vikendice i predstavljanja programa festivala, gdje je hladno izjavio da

subverzija u novom romanu Kreše Junga predstavlja opasnost za vrtne patuljke i da nakon njega više ništa neće biti isto, barem što se gipsanih bića po hrvatskim baščama tiče. Svi su to čuli i komentirali i nikome nije bilo smiješno. Znao je da Sjetku potihom ispituju s kakvim je to čudakom ušla u posao. Bila je veoma uzrujana. Čim su ostali sami ukazala mu je na četiri do pet osoba koje će njegovu izjavu prenijeti Jungu. No, nije toliko problem ni Jung, što je i sam dobro znao – nego njegova žena, Jungovica, koja osmišljava i usmjerava svaki Jungov korak i radi te priglupе izjave (jer je ona doista priglupa, rekla mu je u lice) koješta bi moglo poći naopako.

Usprkos tome, još su uvijek imali i dobrih dana, Sjetka i on, a otkako je prošloga tjedna otputovala u Žigmundovo, njihov je odnos opet zatoplio. Svakodnevno su se čuli, ona mu je tepala „darling“, „mico“, „kisi kisi cmok“ i tako to, unatoč okršajima koje je vodila na terenu. Bio je upoznat s namjerom šefa turističke zajednice da svoje mažoretkinje ugura u festival, pošto poto, kao i o realnoj prijetnji Broda ljepote koji svakog časa može uploviti u luku i ugroziti festival. S druge strane, imponirala je Sjetkina odlučnost u obrani umjetničkog digniteta festivala. Rekla mu je da neće ustuknuti ni za milimetar, što je Martinija snažno dojmilo. A sjetio se i njezine sms poruke koju je primio kasno sinoć: – Da sam znala u što se upuštam, sama bi sebe proglasila luđakinjom – napisala mu je, na što joj je on, obuzet pakiranjem, nehajno otpisao – Nula-nula-noć...

Stigavši na usputno odredište, dan se već rasplamsao i dok je čekao autobusnu vezu poželio je osloboditi stopala, umočiti ih u more, ali lokalni autobus već je bio na stajalištu.

DRUGO POGLAVLJE

Potkraj lipnja glavni događaji sele se s kontinenta na obalu. Na prvi dan kalendarskog ljeta veliki broj primorskih gradova i općina tradicionalno oglašava početak kulturnog ljeta, otoci i poluotoci to čine najkasnije 1. srpnja nastupom limene glazbe ili kakvim mimohodom gradske straže. Za tu prigodu otvaraju se drevni ljetnikovci, a zaključani dvori, kao i svake sezone, dobivaju pravo javnosti. Na najneočekivanijim i pomalo zapostavljenom lokacijama niču montažne pozornice za „noći pod zvijezdama“, historijski prostori ovijeni zarom legendi o kobnim ljubavima ili o srednjovjekovnim čudima koje tek treba staviti u optjecaj – kao i te ljudske crte na licima kamenih zvjeri – to „ljudsko, suviše ljudsko“ koje će zakratko oživjeti scenska rasvjeta. Ondje gdje su plemići i pučani nekoć donosili važne odluke, danas svira free jazz, a drevne stube vode u palače bez nasljednika i za čije umjetnine skrbi neka anonimna uprava – Martini je o svemu tome maštao dok je listao turističku brošuru posvećenu Žigmundovu. Ponešto je o tom mjestasu već znao, prije svega Legendu o Kralju Žigmundu i djevi Merunki koja je svojim moćima ozdravila bolesnog kralja na putu za Stolni Biograd. Čim doču za njezina iscjeljenja, pisalo je, mletački dužd pozva Merunku na dvor, no ponosna seljanka odbi emisare. Da napakosti glavnom regionalnom takmacu Žigmundu, dužd krenu oteti Merunku i u okršaju djeva pade kao žrtva okrutnosti i pohlepe. Njoj u čast mjesto umorstva do danas u narodu živi pod imenom Tragedija.

Pod dojmom toga Martini je zvjerao oko sebe u nadi da bi odnekud mogla izroniti dična kula – ili barem renesansni zvonik koji mu je Sjetka spomenula preko telefona. Mala riva bila je zagušena sponzorskim tendama. Svoju kolegicu ugledao je kod prašnjavih čempresa, pod leptir-naočalama i u haljini s mornarskim uzorkom. I lepeza kojom je mahala bila je plavo bijela, a u istom je dvobojnom stilu bio i fascikl u njezinoj ruci. Ali, hajde – barem je torba bijela, nadao se, no kada ga je privila na svoje grudi opazio je plave, akvamarin pruge na poledini torbe.

- Noćas sanjam kako autobusi dolaze i odlaze, kako se putnici razilaze, a tebe niotkud...
- Uštipni me i jauknut ću.
- Još mi samo reci da si razočaran.

- Čime bi bio razočaran?

- Ne moraš glumiti preda mnom, i ja sam prvih pola sata bila u depresiji. Kad oduzmeš more, Žigmundovu kulu, rozetu u crkvi Marije Pomoćnice i jedan antički mozaik, ne ostane gotovo ništa.

- Zaboravila si renesansni zvonik.

- Ah, neka si došao. Hvala Bogu.

- Lijepo izgledaš - slagao je.

- Zato je unutra čemer: kao što ćeš uskoro vidjeti - plakati još nisu vani, pozivnice vrve tipfelerima, od službenog automobila ni a. Hoćeš još? Okapanja sa šefom turističke zajednice, zatim neobjašnjivi moratorij na izlov Jakobovih kapica bez kojih ne mogu niti zamisliti domjenak...

- Kad smo već kod domjenka! - Martini je spustio ruksak i otvorio ga.

- Je li tu sve? Dva, četiri, šest... Ali, otkuda sad toliki čvarci? Tko je njih naručio?

- Možda su se preračunali.

Sjetka se tužno nasmiješila i još ga jednom odmjerila, ali bez naočala.

- Hej, ti ni ne znaš tko je od sinoć također ovdje!

Na tu vijest Martini je u glavi prevrtio imena ključnih uzvanika. Lejdi - najprije je pomislio na Lejdi Vajdić obzirom na njezin redateljski doprinos festivalu. Mogao ju je, doduše, preteći i netko od sudionika kiparske kolonije, ali je Junga unaprijed eliminirao. Nije bilo šanse da se Jung pojavi nenajavljen. Tko još? Netko od gastro-uglednika koje je Sjetka najavila na Kulturnoj vikendici, zašto ne, ali ipak se odlučio za Lejdi.

- Da nije uranila naša marksistica?

Vratila je naočale na oči, smiješeći se: - Kako to da ti je Lejdi prva na pameti?

Slutio je radoznao pogled iza tamnih leptirića.

- Lupio sam.

- I ostao živ. Ali, ne, nije Lejdi.
- Jebi ga, onda netko od gastro-nomada?
- Hladno.
- Ili onaj slavuj koji će otpjevati himnu u jazz varijanti...
- Performer Miroslav Lajbek!
- Lajbek iz Slovačke je došao. Pa kako to?
- Sinoć ga je iz Zagreba dovezao njihov ataše za kulturu. Nisam imala pojma da dolazi, odjednom se ukazao u predvorju hotela s transparentom „Slovačka, a ne Češka“. Možeš li to sebi zamisliti?
- Ha, ha - nasmijao se, iako je izgledalo kao da kašlje.
- Odmah me je, naravno, počeo salijetati pitanjima o Antoniju Laueru. Htio je da mu ispričam sve što znam o njemu, ali zašto stojimo ovdje kao siročići, idemo najprije riješiti mesnu prtljagu, slažeš se?
- Imam li izbora?
- Kula nam je ionako na putu do hotela.

Upao je u ovaj sunčani dan, ne pripremivši se na oči koje su ih, osjećao je, slijedile ispod tendi dok je koračao za tom visokom ženom koja jednom rukom gnječi fascikl na grudima, a drugom vitla lepezom. Pitao se kako to da njegova kolegica toliko odudara od ovog primorskog ambijenta? I to unatoč svojoj haljini i lepezi i torbi na modre pruge - ili je to možda baš zbog njih?

Na zaštićenom proplanku iz misli ga je trznuo Sjetkin usklik. Pred njima se ukazala kula.

- Ranogotička citadela s natruhama orijentalnog stila, zasad još na listi čekanja kod UNESCO - ispalila je da bi zatim, raznježena, dodala:

- Nije li divna?

Divna? Vjerojatno ti pridjevi kod nje naviru automatski, pretpostavljao je, obzirom da ga je kula ostavila hladnim. Omalena, zdepasta, ružnjikava - nimalo nalik kuli s fotografije na

naslovnici brošure. A opet tko je on da sudi o hrvatskim starinama, pitao se. Sjetka je ugrabila jedan kulen iz ranca i pohitala gore po unutarnjim stubama, što je Martini iskoristio da se popiše. Obavijest je bila zakucana na drvenoj oplati kapije: „Od 1. srpnja svakog petka navečer članovi udruge „Žigmundova straža“ izvode atraktivnu bitku za kulu Kralja Žigmunda Luksemburškog“, te malo niže: „Besplatan ulaz za branitelje, djecu, Vukovarce i barbe s pučinskih otoka“. Dok se olakšavao iz blještave svjetlosti pred njim je zatreperio Jung, književni as festivala.

- Sve je ovo jedno veliko ništa... - govorilo je Jungovo kiselo lice.

Naravno da je ništa, obojica to znamo, tim više što ovdje za tebe nitko nije ni čuo, zaustio je da mu to i priopći, kao kolega kolegi, iako se uhvatio kako govori nešto posve drugo:

- Čovječe, nemaš pojma koliko si u pravu, ali vjeruj - uskoro će te razoružati zalazak iza tvojih leđa i ostaci sunca na palminom listu...

Jung je, međutim, ignorirao njegovu poeziju.

- Zna li itko ovdje za moj nastup? Putem nigdje nisam vidio plakate? Gdje su novinari?

Htjede mu uzvratiti istom mjerom, ali tada se sjetio Sjetke i samo rekao: - Ja sam odgovoran za tvoj boravak na festivalu.

- I? Jeste li osigurali barem pet-šest ljudi iz publike koji će stati u red da im potpišem knjigu?

- Ah, pa to će sa zadovoljstvo učiniti prijatelji festivala. Osim toga, jedna agilna profesorica književnosti - sigurno će ti prići ovih dana - svojim je đacima naredila da se u subotu uvečer nacrtaju u kuli s pitanjima za tebe. Trebalo je to biti iznenađenje, ali...

- Čekajte, znači li to da postoji i rizik od slabe posjete?

- Znaš i sam kako to kod nas funkcionira, jedan razred đaka nikada nije na odmet.

- A gdje su promo materijali?

- Sutra krećemo u ofenzivu. Naše plakate, letke i brošure potpisuje ugledna dizajnerska firma iz Zagreba... - Ili možda da uopće ne spominje dizajnere? Istina je da sofisticirani ljevičari vole dobar dizajn, ali s obzirom da je Jung, kao i on, formiran u nedizajniranom okolišu, možda je najbolje uopće ne dirati u to.

- Čujem da će mi tijekom čitanja dahtati za vratom nekakav konceptualac? Jel to istina?
- Lajbek nije bilo tko, u zadnje je vrijeme prisutan na svim relevantnim festivalima po Europi, radi se o kreativnom mladom umjetniku...
- To o „kreativnim mladim umjetnicima“ zadržite za novinare. I još nešto – molim da se moje ime briše sa svih festivalskih programa u koje je uključeno kuhanje.

Jung se, međutim, rasplinuo u gustom poslijepodnevnom svijetlu – nije ostalo ništa od te velebno-kisele poze, ali Martini je, prije no što će poći u kulu, za svaki slučaj pogledao oko sebe. Naprtio je ruksak i popeo se na promatračnicu gdje je Sjetka stajala s kulenom u podignutoj ruci; odozdo joj je klicala grupa muškaraca pod crnim plaštevima.

- Huraaaaa! Huraaaaa! Huraaaa!
- Nadajte se, samo se nadajte. Dobit će svako po šaku čvaraka i basta – mrmljala je za sebe, osmjehujući im se.
- Onaj ćelavi s dugom kosom – to je Pseudo Čunović. Samo nemoj sad pitati „koi Pseudo Čunović“, molim te – upozorila ga je, ali Martini je odlično zapamtio o kojem se Pseudo Čunoviću radi.

Upravo on je je doviknuo s livade.

- Je li nam to gospodin Riki ukazao čast?
- To je Martini, moja desna ruka.
- Desna ruko, imate li iskustva s mačevanjem ili kopljem?
- Kako molim?
- Pita te jesi mačevao? Nisi, otkuda bi mačevao, no?
- Ne, nisam – zaderao se najjače što može.
- A kakvi ste s lukom i strijelom? Ili s buzdovanom? Fali mi jedan negativac u skupini.
- Vrlo duhovito – primijetio je Martini, pokazujući rukom da takvo što nikada nije savladao.

- Možete li nam otvoriti atelje? Ima ovoga još, samo da znate. Kad završava trening?
- Za deset minuta.
- Hvala.

Sjetka mu je, u međuvremenu, ukazala na važnija zdanja, na crkvu i zvonik koji su se uzdizali nad gustišem od blijedo-crvenih krovova.

- Marija pomoćnica ima jednu od bolje izvedenih rozeta na našoj obali. Vanjski rukohvat od mesinga zanemari - temelji bazilike potječu iz dvanaestog stoljeća.

- O-pa.

- Lijevo je stara uljara, a do nje Kapetanova koliba gdje ćemo večerati. Vidiš li ono žućkasto pročelje?

- Vidim.

- To je ljetnikovac s prostranim atrijem gdje će „Oleg Vohalski i prijatelji“ održati ponoćni koncertino. Oprosti - istisnula je odloživši fascikl na grudobran i s obje ruke prokopala torbu.

- Imaš maramicu, molim te. - Martini joj je, zgranut, ustupio načeti paketić iz džepa. Činilo mu se da je nešto važno bio propustio dok je ona - zadigavši naočale - otirala jedno pa drugo oko. Ispuhala je zatim nos i još se jednom ispričala.

- Šta se događa?

Više mu je puta kimnula dok su joj se grudi nadimale pod haljinom.

- Ri-Riki... - Promucala je.

„Koji Riki“?, gotovo je mehanički odbrusio, ali se na vrijeme zaustavio.

- Šta je s njim?

- Nakon što danima nije odgovarao na moje pozive, sinoć se konačno udostojao dići slušalicu, naravno, ne moram ti ni reći da se uopće nije mogao sjetiti s kime razgovara.

Obratio mi se s „drugarice“... A kada sam mu se predstavila, rekao je „O koja gnjavaža?“, tako je rekao, bog zna odakle... – Ugrizla je gornjim zubima usnicu.

– Ovo govorim samo tebi, nemoj širiti dalje, molim te.

– Taman posla.

– Morala sam mu objašnjavati tko sam ja i da bi se on, prema našem dogovoru, najkasnije prekosutra trebao pojaviti na festivalu, na što me je arogantno upitao da li ja znam koga je on maloprije odbio? Da je toj nekoj užasno eksponiranoj faci, čije ime nisam razumjela, čas prije udijelio dvojku. Zamisli.

– Nisi razumjela kome je udijelio dvojku?

– Bila sam van sebe.

– Svašta. A može li se nekako bez tog...

– Bez Rikija? – Izgovorila je to uzrujano, iako se trudila zadržati sabran ton. – Može. Načelno se može bez svakoga, pa i bez Rikija, ali kako će to izgledati bez njega, pitam se, pitam. Tko će stvoriti atmosferu i privući medije? Ti i ja?

– Lejdi, na primjer.

– Lejdi – ah, Lejdi je naša draga prijateljica, ali ona nije taj kalibar.

– Mene samo zanima što taj lik ima što drugi nemaju.

– Jasno mi je da ga prezireš.

– Samo to želim znati.

– Duhovit, muzikalan, ekstremno društven, intelektualno poticajan, a uz to pije, puši, malo spava i po dogovoru može skandalizirati... Ne prevrće očima, darling.

– Htio sam samo reći: bilo bi savršeno kada bi sve te vještine zaokružio kuhanjem.

Začuvši topot na stubama, hitro je naočalama pokrila oči te se – u potrazi za što ležernijom pozom – leđima naslonila na puškarnicu.

– Helou, ovdje smo!

Pseudo Čunović nosio je crni. konspirativni triko s lakim plaštem. Još zajapuren od mačevanja okrenuo se prema pučini te kao da prkosi osnovnim elementima, zagrmio:

Letjeti
Imperativ je to duha
Koji nezadovoljan čami
U grudima
Gdje na mala vrata
Namamljen je davno.
Zato razbij mrenu
Uzleti
Neka se um slobodno pjeni
A ti Mjeseče
Sirovino
Rasvijetli mu put.

- Bravisimo! - Sjetka je uskliknula, zapljeskavši dok je Pseudo Čunović namigivao Martiniju.
- Ovo sam natukao usput u prolazu - tiho mu je priznao.
- Gospon Čunović je inače ve-eliki ljubitelj poezije, a kad ne modelira i ne slika, pomalo i sam piše. Jednog ljeta zastao je ovdje i...
- I živio je dugo i sretno uz more - nadovezao se kroz šalu.
- A nemojte tako, mnogi bi se u metropoli rado mijenjali s Vama.
- Uživanje u krajoliku čovjeka prosječno drži od tri do pet mjeseci. Poslije se opet mora gledati samo u sebe.
- A gdje drugdje.
- U Kralja Žigmunda, na primjer - dražila ga je Sjetka.
- Gdje je taj čuveni slavonski kulen? Dajte da ga omirišem. - Usput je muški stisnuo ruku Martiniju.

- Tu je sve – gotovo petnaest kilograma sušenih delikatesa od crne svinje. Možda bi bilo najbolje da paket čim prije spremite negdje na hladno, u atelje ili oružarnicu. Ja baš nemam povjerenja u te Žigmundove gardiste, kako li se zovu.

- Na zapovijed – rekao je Pseudo Čunović i poveo ih sa sobom jedan kat niže.

Martini je, poslije svega, sa zahvalnošću uronio u svježu unutrašnjost ateljea gdje je svjetlo odnekud nadiralo u snopovima koji su se, gle čuda, ukrštali i preplitali u valjkastoj prostoriji. A onda ih je raspršila munja elektrike i pred Martinijem se ukazao portret na štafelaju – iscijeđeno lice pod šubarom s okruglim, nadnaravno velikim štitnicima za uši. Zamijetio je još uljanih portreta uza zid, varijacije jednog te istog lika pod šubarom i naušnjacima a la Miki Maus.

- Žigmund na pompijerski – uputio ga je Pseudo Čunović – Takve obično vješaju restorani s klasičnim jelovnikom.

- Ja ga najviše pamtim iz udžbenika po toj neobičnoj šubari. A što je ovo?

- Za ljubitelje više impresionističkog izraza, jedan vangogovski Žigmund: žuto, crveno, smeđe... A ako volite Modiglianija, izvolite ga u lelujava-srednjovjekovnoj varijanti. Šta kažete? Naravno, radim ga i kubističkoj maniri.

- Čovjek-šubara.

- Ha, ha – nasmijao se Martinijevoj dosjetki te podigao idući portret, neku vrst karnevalsko-čudovišnog Žigmunda.

- Goya... – protisnula je Sjetka.

- Fraza, epigonstvo, imitacija. Tek da shvatim gdje mi je mjesto.

- Koliko ste dosad naslikali Žigmundovih portreta?

- Očito previše. Tko je za gutljaj rakije?

- Ja bih nesicu s kap hladnog mlijeka.

- O kako – kako da opustim ovu ženu? – zavapio je Pseudo Čunović, te zatim, opreznije,

upitao: – Je li moguće isprobati nešto od delicija koje je donio gospodin Martini?

– Slaninu i čvarke žderite do mile volje, možete ih odmah slistiti što se mene tiče, ali o kulenu i seki ni ne sanjajte. Za njih odgovarate životom. Želim da ih deponirate kao što ste mi obećali.

– Ni za pod zub?

– Ni za pod zub. Prenesite i vašim dečkima u Udruzi da kulen i seku čuvam za otvorenje.

Pseudo Čunović se obratio Martiniju.

– Eto kakav je status nas tobožnjih prijatelja festivala: „slanina i čvarci“. A kulen će pojesti neki čato iz Glavnog ured za kulturni turizam.

Zvuk Sjetkinog mobitela – „Oda radosti“ – prekinuo je njihovo zadirkivanje. Izišla je iz ateljea.

– Čovječe, jel kod vas sve teče po planu? – upitao ga je kada su ostali sami.

– Više-manje, koliko sam obavješten.

– A znate li da ovo maločas nije bilo prvi put?

– Koje?

– Meni je dovoljno samo da pogledam žensko u lice. Što je sada krenulo naopako, ha?

– Ništa strašno.

– Trebali ste je vidjeti jučer, bilo je baš gadno. Recitirao sam joj Byrona, čak sam je bacio na papir, u krokiju... E mjeseče, sirovino. Taj priručnik što je uvijek uz nju mogli ste cijediti kao spužvu.

Dr Howard Milton stariji, „Zlatna pravila malih i srednje budžetnih festivala kulture“ – Martini je dobro znao o kojem je libru riječ.

– Reći ću Vam nešto, ali u povjerenju. U mjestima kao što je ovo glavni jebači su šefovi turističke zajednice, građevinci iz Bosne i naravno – vatrogasci. To što u našim filmovima pokušavaju galebarima dati neki značaj, to je ustupak mitologiji. Realno, karaju samo te tri grupacije.

- Kakve to veze ima s festivalom?

- Naš šef turističke zajednice je slab na producentice, organizatorice i kulturne radnice iz metropole. Ima fetiš. A Sjetka se, opet, drži kao da je pala s Marsa, pa Vas otvoreno pitam: jel takva i u Zagrebu?

Martini mu je vratio bocu.

- Nedovoljno sam informiran o njezinom privatnom životu.

- Čujte, ja je namjeravam barem jedanput dobro napiti, i to onako da se baš obeznani. Što Vi kažete na to?

- Ništa.

- Ta muškarci smo, otkrijte mi neku pikanteriju.

- Dosta je oprezna s alkoholom. Ne pamtim da je ikad uzela išta više od čaše vina. Bar ne u mom društvu.

- A kako reagira na klape?

- Mislim da je potpuno indiferentna.

- Baš ne izgleda ni kao da sluša tamburaše.

Martini se tiho podsmjehnuo.

- Nipošto.

- A Cigane? Mora imati neku Ahilovu petu. Doveo bi joj prave, originalne romske muzičare, ako treba, to mi je najmanji problem. Nisu li Cigani sada popularni u urbanim krugovima?

- Ni za Cigane ne bih stavio ruku u vatru.

- Vi stvarno mislite da žena poput Sjetke, rasna i zrela, nije u stanju đipati po stolu? - Okrznuo ga je svojim užarenim očima, no svejedno - Martiniju je tako nešto bilo nezamislivo. I zapravo sasvim promašeno.

- Sjetka na stolu? E to bi volio vidjeti.

- Ne znate Vi u što se one pretvore kada napuste Zagreb, kada udahnu ovaj zrak i pošteno

se najedu i napiju. Zašto bi bilo nemoguće da se i jedna takva ženska odjednom pokrene i zasjeni sve oko sebe, zašto?? Upoznao sam takve ribe. To su tempirane bombe koje samo čekaju prave uvjete za detonaciju.

Pažnju im je, međutim, zarobio Sjetkin razgovor koji se čuo iza vrata.

- *Ako smijem upitati otkuda Vam dojam da ja ignoriram lokalnu zajednicu?*

- Čujete li tu knedlu u grlu? Jedva priča. -

Kada je Martini htio nešto dometnuti, Pseudo Čunović ga je utišao pokretom ruke.

- *... U izradi programa rukovodila sam se idejom o sinergiji kvalitete i inovativnosti... Da, to je bila osnovna nit... Zašto bi ispala kupusara, ne znam zbog čega to kažete? Pa odabrani su autori koji već uživaju status i čije je radove struka prepoznala kao... Molim? To je mišljenje struke... Stru-ke, da... Ne, ja nisam kunst historičarka, studirala sam kulturni menadžment u turizmu. Pitate me, jesam li diplomirala? Oprostite...*

- Loše prizemljenje - primijetio je Pseudo Čunović s čime se i Martini morao složiti.

- Hoćete još gutljaj?

- Dosta mi je, hvala.

Kada su završili s Pseudo Čunovićem imao je osjećaj kao da se pred njim rastvorilo mračno ždrijelo festivala, izlučivši mu pritom kužni zadah u lice.

- Zašutio si - primijetila je Sjetka na putu do hotela.

- Sve je u redu - rekao je, iako je zapravo razmišljao pod kojim uvjetima i kada nešto postane tradicija. Čak je i u golemom vitraju u auli hotela prepoznao Žigmunda Luksemburškog; ovdje je jahao kroz tipičan mediteranski pejzaž, tako pogodan za vatromet boja.

- Molim Vas, što je ono crno, okruglo u kraljevoj ruci? - raspitao se kod mladića s recepcije.

- Da to nije možda boća?

- Boća? - I Sjetka je skinula naočale, zainteresiravši se.

- Ne bi znao, gospodine, ali autor tog djela živi u susjedstvu i možemo ga pitati. Molim Vas

dokumente.

- O da.

- Rezerviran je apartman na broju 20, drugi kat. Za doručak imate švedski stol, od 8 do 10.

- Da li se gospodin Lajbek vratio s kupanja? - upitala je Sjetka i momak je pogledao u pretinac za ključeve.

- Čeh bi trebao biti u sobi.

- Čeh?! - ponovila je u liftu, na što je Martini sućutno kimnuo.

- Valjda bi i ja bila frustrirana da sam na njihovom mjestu. Ili si Poljak ili Čeh, ponekad i Mađar, ali baš nikada, nikada Slovak.

Iznenadio ga je rustikalni štih apartmana - palisada, kabasti ormar, psiha, samostojeće ogledalo. U jednom kutu stajao je razboj s oštricom na kakvu se ubola Trnoružica. On je odložio kofer. I drvena postelja djelovala je starinski, povišena i s tvrdim uzglavljem. Sjetka je ruku spustila na šuškvu posteljinu.

- Bi li ti pristao spavati s nekim ako bi to koristilo festivalu?

Taman je kanio izići na terasu jednu, ali ovo pitanje ga je zbunilo.

- Govorim o strogo ciljanom seksu, bez emocija i s predumišljajem - ne moraš odgovoriti ako ti je neprijatno.

- A zašto ti je to važno?

- Jer me zanima dokle si spreman ići.

- Ha, a ti si kao spremna ići do kraja?

Razmislila je i slegnula ramenima, a potom zakoračila na terasu.

- O tako bi voljela da jesam.

Sunce je već bilo nisko kada su izišli i more se pričinjalo sivo ili čak smeđe - iako je sam suton, estetski gledajući, ispao uobičajeno lijep. Nakon toga Sjetka se nakratko povukla u

svoje odaje. Dogovor je bio da se za dvadesetak minuta nađu ispod hotela, što je bilo dovoljno da se umije i preodjene nešto čisto.

„Dokle si spreman ići“, pitao se promatrajući se u ogledalu, izbliza, kao da pokušava naći odgovor iza maske, ali lice mu je bilo nijemo. Ubrzo je pohitao van. Ona je već stajala na prilaznoj cesti nadomak stuba, doduše, s mobitelom na uhu. Skupivši prste jedne ruke, učinilo mu se kao da nastoji dočarati neku suptilnu zamisao – bilo je još dovoljno svjetla da to primijeti. Riječi koje je čuo usporile su mu korak. Spomenula je „kulturu“, „civilizacijski minimum“, a zatim i nešto poput „duhovnost“ ili je to ipak bila samo „pristojnost“? Kada joj je došao blizu, naglo je zaključila razgovor: „Čujemo se, draga“.

Oćutio njezine hladne prste kako obuhvaćaju njegovu nadlanicu.

- Hoćeš da protegnemo noge do ljetnikovca dok se tehnika još nije razišla? – upitala je, ali njemu se nije toliko milio susret s barba Lujom i ostalima.

- Kada je večera?

- Ribu sam naručila za deset tako da imamo vremena. Možemo obići naš Call centar. Teuta bi mogla biti još tamo.

Call centra ću se nauživati slijedećih dana, pomislio je i upitao: – A da naprosto prošetamo uz more prije večere?

- Prijedlog usvojen.

Duge sjene ispratile su ih na uglačane stube između kuća i mirisnog raslinja iza zidane ograde. Dok su se spuštali čuli su se zvukovi televizije, a ljudi je u to doba bilo malo. Martini nije bio siguran da li je običaj pozdravljanja još živ pa bi za svaki slučaj kimnuo prolazniku.

- Iz Zagreba mi je sve ovo izgledalo nekako drugačije. Neću reći da sam razočarana, ali...

- Zagreb si moraš izbiti iz glave – rekao je.

- Jasno mi je da Zagreb moram prekriti kao što mi je jasno da Zagreb s ovim ovdje nema nikakve veze, da su to dvije osovine koje se napajaju iz različitih izvora. Zato sam i došla na

lokaciju ranije kako bi se što više odvikla, odnosno, navikla... Oh, maltretiram te.

- Razgovaramo, u redu je.

- Šljokice, limena glazba i paradiranje amo-tamo po rivi... O tome neprekidno mislim kao kakva opsesivna luda. I onda još taj Brod ljepote koji svaki čas može uploviti u luku.

- Što te više užasava: mažoretkinje ili Brod ljepote?

- Mažoretkinje - rekla je to prilično samouvjereno.

- Zašto?

- Kćer šefa turističke zajednice, njegova princeza, članica je ovdašnjih mažoretkinja koje žele pokazati ono što su vježbale tokom školske godine.

- Shvaćam.

- Ako popustim s mažoretkinjama, automatski će se otvoriti pitanje održavanja utrke magaraca na festivalu, potom će nas pritisnut Društvo za očuvanje baštine i njihovi lobisti u općini, a gdje su tek autohtoni maslinari, lokalni pirotehničari, „Kamene žene“ i svi ostali koji mi već danima pušu za vrat?! Ogranak Matice je također na rubu strpljenja, a nemoj ni pomisliti da će klape ostati skrštenih ruku. Shvaćaš li da bi jedan ustupak otvorio Pandorinu kutiju?

- Zašto?

- Zato što nikome nije u interesu da ovaj festival iskoči iz prosjeka. Zato mi i ubacuju Trojanskog konja.

Pandorina kutija, Trojanski konj, a prije toga i Ahilova peta - ovo sve više poprima obrise grčke tragedije, sinulo mu je kada su se popeli u Kapetanovu kolibu. Poželio je da je upita, kani li možda spavati s prvim čovjekom turističke zajednice? Je li se spremna žrtvovati za dobrobit festivala? „Bez emocija, svrsishodno“, kao što mu je sama rekla.

Terasa je bila prazna i ogromna. Nikada još nije vidio ovoliku restoransku terasu. Svejedno, odvela ga je za najudaljeniji stol uz ogradu.

- Ako smijem primijetiti, odmah po dolasku pitao si me za Lejdi.

- Krenuo sam nabrajati, pardon.

- Ali, prva u nizu bila je ona, hi, hi.

Kako i ne bi bila – u zadnje je vrijeme osvojila sve kulturne rubrike u novinama i Sjetka joj je vjerojatno zavidjela. Kadgod bi otvorio rubriku kulture, ukazala bi se Lejdi. Tijekom manifestacije „Anti-globalijada“ s kolegama-marksistima odvažno je skočila u još hladno more, a upamtio je i njezinu izjavu da je u našoj kulturi manje seksa no što bi ga trebalo, pa i moralo biti. I to zato što su odnosi među ljudima poprimili karakter odnosa među stvarima. Martini je, kao povratnik u taj sektor, također uočio da kultura diše aseksualno, iako nije bio marksist ili to još nije osvijestio u sebi. I on je Sjetku uglavnom doživljavao kao pokretni kulturni objekt, ali s Lejdi je drugačije, valjda zato jer je ona doista savršena. Kada ju je proljetos susreo u Zagrebu na njezinoj je majici čak i narodni heroj „Stjepan Filipović“ djelovao seksi. Imala je dogovoreni lunch sa Žižekom. Predložio joj je da ovih dana iziđu na piće, ali bila je duboko u pripremama za Subversive. Šteta. Da se barem zaljepila za New Age, maštao je, mogli bi voditi tantrički seks, ali ovako, u žrvnju historijske nužnosti...

Zato je oprezno, poštujući standardni jezik, sročio iduće pitanje.

- Znači li to da Lejdi ipak dolazi?

- Pa nisi valjda mislio da bi ta propustila besplatno ljetovanje. Dala sam joj čak pet noćenja, iako je, kao redateljica otvorenja, zaslužila najviše dva.

„Pet noćenja“! Martinija kao da je obuzela nelagoda pred tim vele-ustupkom: što ako Sjetka namjerava isforsirati flert ne bi li njime podigla temperaturu? Ne bi li erotizirala festival? Uopće nije bilo isključeno da u ladici drži i taj scenarij – ta mu je misao, doduše, izmamila podsmjeh, iako je nije posve odbacio. Znao je da se u Sjetkinoj glavi vodi očajnička borba protiv dosade koju je „Zlatni priručnik“ Howarda Milтона uvrstio među osam smrtnih neprijatelja festivala. Čak je sumnjao i u Sjetkin telefonski razgovor od maloprije. Što ako ona uopće nije govorila s gospođom Tardelli-Britvec, niti je pokušavala doći do Rikija Rote – što ako je predmet razgovora s Lejdi bio upravo on?

- Imate li nešto iz vašeg fundusa, nešto što bi nam preporučili? Rakiju od ružinih latica vjerojatno nemate?

- Ne držimo to, gospođo – odgovorio je konobar.

- Gospođica – ispravila ga je Sjetka: – O, zašto je u našim restoranima sve tako predvidljivo.

A od smokve? Što uopće i pitam, jel – nemate ni rakiju od smokve?

- Nažalost, ne.

- A petrovači na svakom koraku... Hej, mačak, vrati nam se, helouuuu – mahnula mu je pred očima.

- Imaš li ti neku ideju za aperitiv?

- Lozu – bubnuo je.

- Bljak... – Gadjivo je iskrivila lice: – To loču oni pretorijanci u kuli.

- Domaću lozu, naravno, imamo.

- Ajde dobro, ali meni jednu malecku, najmanju moguću. I što je s ribom, ako smijem pitati, je li pri kraju?

- Čim popijete aperitiv, riba će biti na stolu.

- Ovdje su još debelo u predsezoni – napomenula je pošto se konobar udaljio, ali Martinija je i dalje proganjala ideja da je dio jednog nemogućeg, suludog, idiotskog plana u kojem njegova uloga uopće nije tako nevažna, kao što je mislio do danas.

Zatim su se bacili na analizu programa: izvođači, lokacije, satnice kao i prepreke koje treba uzeti u obzir. U Sjetkinom izlaganju osjećala se čvrsta ruka dr. Milтона, preciznost i rad s dva scenarija: za kišno i suho vrijeme. Za slab odaziv publike, ali i za moguću navalu, pošto ni tu opciju nije trebalo unaprijed odbaciti. Dok je Sjetka govorila o nadilaženju psihološke krize tokom trećeg festivalskog dana, Martini je bio siguran da je već tisuću puta u glavi pretresla sve mogućnosti.

U jednom trenutku ipak je posustala i raspitala se o krpelju u preponi Krešimira Junga.

Nije je imao namjeru informirati o sadržaju telefonskog razgovora koji je vodio s gospođom Jung. Bila je to dosad najveća žrtva koju je dao za ovaj festival, po njegovom mišljenju. Iako je nazvao radi krpelja, gospođa Jung, ataše za informiranje Krešimira Junga, odmah je prešla na stvar.

- Jučer nam je napokon stigla ta programska knjižica od izvršne direktorice festivala, gospođice Ćuk...

- Kos, Sjetka Kos.

- Vuk, Ćuk, Kos, kao da je to važno. Dakle, Off program festivala, „Sljubljivanje riječi i tijela“, Kula Kralja Žigmunda Luksemburškog, 22 sata... Knjižicu imam pred sobom.

- Da...

- Krešo nije očekivao da će završiti u pratećem dijelu programa. I to zadnjeg festivalskoga dana, molim lijepo.

Opravdavajući vrijeme nastupa, Martini se raspričao o previše slobodnom jeziku u Jungovom pismu, a spomenuo je i konzervativan ukus mještana, no zato je – što se posjete tiče – izrazio umjereni optimizam. Bio je nadomak toga da propjeva od zadovoljstva zbog povrijeđene suжете prozaika, ali shvatio je da se mora obuzdati; u protivnom, ova lukava starica mogla bi ga doživjeti kao provokatora i otkazati Jungov nastup u zadnji čas.

- Mladi kolega, samo mi nemojte reći da ne znate kako to kod nas ide: neprijatelji jedva čekaju da od poluistine naprave lomaču za vrtne patuljke, kao što ste i sami ustanovili.

Zaustio je da se ispriča, ali gospođa Jung je nastavila svojim poderanim glasom.

- Kategorički tvrdim: nitko ne mora voljeti to što Krešo piše – uopće ne mora uživati u njegovom stilu i jeziku, kao ni u bolnim temama koje otvara, ali ukoliko imate imalo vjere u društvenu misiju književnosti, postoji nešto što mu nitko, pa ni Vi, ne može oduzeti.

Nastupila je tišina koju je, očito, Martini trebao nekako popuniti.

- Mislite na hrabrost? – javio se napokon.

- Kakva hrabrost – danas su hrabri i vrtni patuljci.

Itekako, pomislio je i rekao:

- Ja se ispričavam.

- Nemojte se pokolebati.

Ali, ipak jest. Već se koprcao zamci, bulazneći kojekakve gluposti o piscu-rovokopaču koji na svjetlo dana iznosi sadržaj crne kutije društva, o kritici ne sadašnjosti, nego o kritici perspektive, a kada je mislio da niže od toga ne može, spomenuo je i glasove potlačenih

kojima odzvanja Jungov roman. No, ona je tražila još. Pokušao si je koliko-toliko spasiti obraz s onim što je u romanu neizrečeno, ali neizrečeno je nije zanimalo, ni najmanje. Krenuo je tamo gdje je morao, u širenje okvira borbe pa se, siroče, osvrnuo na revolucionarnost glavnog lika, ali revolucionarnost koja se naslanja na Svetoga Pavla koji „vjeruje da bi vidio“ čime autor izbjegava zamku ništavila u koju je upao čak i jedan Krleža – da, i Krležu je čak posrao, svog ljubljenog Krležu, a gospođi Jung to se svidjelo. Znao je da sada treba posegnuti za prijetnjom od neoliberalnog Minotaura jer je bio siguran da Jung u šlafroku sjedi preko puta, sluša i uživa. Naposljetku, toliko se zanio da je izjavio kako se radi o romanu nakon kojeg će Zapad promijeniti svoja očekivanja od balkanskog pisma, nakon kojeg će reći – Zajebi Kusturicu i njegove Cigane, dajte nam tog Junga.

Slamaju li tako svakog oponenta, pitao se kasnije dok je vidao rane. I da li je krpelj samo udica za ovako stravično poniženje?

- Mačak, helouuuu - prenula ga je.

- Da?

- Čuj, kad bolje razmislim, pa nije li Riki preko telefona mogao servirati bilo koje ime.

- Da, mogao je... Jesi se možda sjetila o kome je govorio?

- Negdje mi zvoni da je bilo sa „de“, nešto kao Delongi, ali nije, nije ni Detoni – Detoni bi zapamtila...

- Denegri?

- Jel ima koji važan Denegri?

- Mora ih biti.

- Koja sam ja koza. Sjećam se samo da je zvučalo kao neka stvarna ličnost, kao da Riki nije bez veze rekao to što je rekao. -

Otpila je mineralnu iz čaše, a ribu jedva da je dodirnula. Samo je vilicom gnječila krumpiriće i blitvu, bez želje da išta od toga stavi u usta. Poslije su krenuli u potragu za kakvim

mjestašcem na rivi, ali izlozi kafića već bijahu u mraku, a stolovi prikupljeni, svezani i zastrti ceradom. Izbrojali su ukupno jedanaest udara zvona, a onda se, poslije male stanke, Marija Pomoćnica oglasila još jednim, dodatnim batom, valjda u namjeri da ih zbuni. Bacili su pogled u Call Centar kroz staklo, ali nisu uspjeli ništa razabrati. Sjeli su na klupu pokraj spomenika strijeljanim mještanima. Večer bez mjesečine nije bila lijepa. Iznad njih škripali su listovi stare, razglobljene palme. Kada je obratio pažnju na ono što Sjetka govori, shvatio je da je tema opet „Riki Rota“. Upravo se prisjećala njegove promocije, „inauguracije“, kako je rekla, na gala proslavi Pokreta spore hrane u Dubrovniku kojeg je organizirala gospođa Tardelli-Britvec, lično. Hit je bila bijela mrkva koju su zapišavali vukovi – Martini se užasnua što Sjetka pamti čak i takve pojedinosti.

– U to vrijeme još nije imao ni umjetničko ime, bio je samo Berislav, Bero, običan nikogović, nitko i ništa, ali Tardellijevica je bila odlučna da od njega napravi ime, valjda da pokaže kako može stvarati ex nihilo, pa ga je podvodila cijeloj hotelijersko-turističkoj kremi, konzervatorima, galeristima i vrlo utjecajnim nutricionistima iz zemlje i inozemstva, predstavljajući ga kao slobodnog radikala u kulturi. Među uzvanicima bio je i ministar koji je inače jako zagrizao u slow food tako da se, uzgred ti kažem, ne bi čudila da je cijeli taj cirkus financirala Vlada... – Dok je govorila otpuhivala je prhke šiške, a brada – brada joj je poprimila onaj gordi, malo uzdignuti položaj, po čemu ju je i pamtio s njihovih sastanaka u Zagrebu.

– Slabost Slow food druženja je što poslije nekog vremena atmosfera nužno pada i Riki je u toj činjenici vidio svoju šansu da se dokaže i nametne. Nakon svakog zalogaja ispričao bi po koju anegdotu ili vic. Što se duhovitosti tiče, užasno je moćan, klikeri mu rade jako brzo – jasno je da se naučio provlačiti kroz život. U jednom trenutku čak su i konzervatori, koje je inače teško razonoditi, smijali njegovim glupostima. A Tardellijevica je cvjetala, bio je to vjetar u leđa Slow food pokretu u Hrvatskoj – njezin tajni as iz rukava. A onda je, oko ponoći, Riki dohvatio gitaru...

Martini je ironično uzdahnuo.

– Bio je to pravi potez jer se sve ubrzo pretvorilo u demonstraciju snage i zajedništva. Sudionici su se držali za ruke i pjevali nekakve balade, na kraju je čak i ministar zavapio „bilo šta od Olivera, molim Vas“...

Sjetka mu je dodirnula ruku, zaprepastivši se koliko se naježio. Sigurno su njegove dlačice već neko vrijeme bile nakostriješene, iako u tim trenucima nije mislio na hladnoću, nego na

slijepu moć slow fooda – i to poput nekoga kome su otkrili samo dio jedne velike i značajne istine.

TREĆE POGLAVLJE

U hotel se vratio podvojenih osjećaja jer sve se doimalo važno i nevažno: uzvanici, suze, Pseudo Čunović, mažoretkinje, Jung, Brod ljepote, pa čak i Slow Food... U jednom trenutku sjetio se i tipa čije je ime uporno izbjegavao reći na glas. Sada ga nitko nije mogao čuti. – Riki Rota – rekao je u mraku. Možda najjače od svega pogađao ga je Sjetkin očaj radi njegovog izostanka. O kakvom se to iskupitelju dosade radi, razmišljao je u krevetu.

Progonila ga je i Tardelli-Britvec, iako je je znao samo iz Sjetkinih priča, ali se zato u snu mogao uživjeti u njezinu čeljust koja dugo i temeljito žvače organski uzgojenu mrkvu. Isto to činile i vilice ostalih sudionika o kojima mu je Sjetka pripovijedala. Usred noći probudila ga je jedna krajnje blasfemična kombinacija: što ako predstojnica Glavnog ureda za kulturni turizam, Tardelli-Britvec, lobira kod Rikija da se ogлуši o Sjetkine pozive!

– Bojkot – pomislio je, napipavši cigarete kraj uzglavlja.

– Ako ona prešutno tolerira načelnika turističke zajednice, kao što čuje, zašto je ne bi ucijenila i preko svog štićenika Rikija Rote – za slučaj da se Sjetka ne pokaže dovoljno kooperativna? – Na trenutak mu se učinilo da je raskrinkao tu igru koja se odvija iza leđa njegove kolegice i dobio je impuls da je, usprkos kasnom satu, nazove i ukaže na moguću konspiraciju što se odvija u vrhu hrvatskog kulturnog turizma. A što se onog fetišista iz Turističke zajednice tiče, on će ujutro otići k njemu i zatražiti ga da se očituje. Kao suorganizator festivala imao je pravo na istinu... Gnjevan, izišao je na balkon popuštiti cigaretu, ali uskoro je s dimom koji je otpuhivao postepeno otpuhnulo i ratoborne misli. Zaključio je kako nema smisla dizati Sjetku u ovo doba i uznemiravati je svojim primislima koje su se ionako začele u njezinoj, a ne njegovoj glavi. Što se njegove glave tiče, pomislio je, ona je ionako spremište u kojoj se pohranjuju Sjetkini strahovi i kombinacije.

U našoj kulturi, uostalom, iznimno je lako postati budala. Zato se pokušao sjetiti što je u zadnje vrijeme lajao o Lejdi pred Sjetkom.

Mogao je reći kako je simpatična i talentirana ili, još vjerojatnije, kako je užasno simpatična i talentirana. Ali, znajući sebe uz piće je mogao koješta bubnuti – s time da je to „užasno“ kupio od Sjetke kojoj je više manje sve užasno, užasno dobro ili užasno loše. Nekoć bi se zgražao nad izrazima kao što su „micak“ ili „helou“ ili „kisi kisi bokić“, ali tijekom godine pod utjecajem Sjetke, Lejdi i ostalih agenata kulture i on je već zadizao obrve i prevrtao

očima te do savršenstva usvojio tehniku maglovito-pomirljivog izjašnjavanja o umjetničkom djelu.

Čudio se koliko je to otišlo daleko, koliko se zakompliciralo. Unatoč visoko-parnom okruženju u kojem je rastao, sebe je doživljavao kao jednostavnog, nepretencioznog momka. Čak i ono što je čitao nastojao je ne uzimati k srcu jer je osjećao da bi mogao završiti kao njegov otac, profesor književnosti – jedan od krležologa iz sjene kojeg su kasniji naraštaji navodili kao dogmatika i koji se utopio u moru prezira. Ta ozbiljna, moralno i politički zgusnuta klima roditeljskog stana i otjerala ga je u lakše, vedrije žanrove. Od malena je svaštario. Kao sin jedinac starijih roditelja, osvjedočenih humanista i PEN-ovaca, neprestano je potican da izrazi kreativnost. Njegova majka, prevoditeljica s njemačkog, gotovo je svakoga dana otkrivala poneki dječakov talent. Crtanje, klavir, gluma... Svi su napeto iščekivali na kojem će polju i kada eksplodirati, ali na koncu se od vojske spašavao na studiju kulturologije gdje ga navodno još uvijek, poslije dvadeset i pet godina, čeka tema za diplomski rad.

Pomalo neočekivano zasjao je u alternativni, i to u vrijeme njezine najgore krize, unutar devedesetih. S nekoliko je geekova uspostavio i organizirao par muzičkih festivala, a kada se činilo da će njegov razvoj ići u tom pravcu, na radost roditelja javio se sa zbirkom priča, najprije s jednom, a već šest mjeseci kasnije i drugom, najavivši usput i roman kojeg nikad nije uspio napisati.

Zimus je, međutim, dobio poziv za održavanje tečaja lijepog pisanja i on ga je doživio kao pojas za spašavanje. Dirnulo ga je to da ga se netko uopće sjeća, obzirom da je na koricama svoje druge (i posljednje) knjige još imao bujnu smeđu kosu. Nije ga pokolebalo što krivo izgovaraju njegovo ime, kao ni upozorenja da se radi o mešetarima novcem iz europskih fondova namijenjenih oživljavanju malih književnosti. Najam sale bio je plaćen do kraja godine i Martini je ubrzo shvatio da financijaše nije briga što i kako radi. A on se iz tjedna u tjedan lagano dizao. Odbacio je razrade uvoda, zapleta i likova, čime bi ionako zlopatio i polaznike i sebe, nego je dopustio da iz njega provale godinama akumulirane zalihe. „Kako druženja s kolegama uništavaju pisca“, „Može li se s jednom lošom zbirkom proputovati svijet“, „Poželjni izrazi na licu pisca u javnosti 1 i 2“, „Što odgovoriti na pitanje: o čemu govori vaš novi roman“, „Kako postati društveno subverzivan pisac i nikome se ne zamjeriti“, „Deset razloga zbog kojih pisci izbjegavaju alkohol“...

Blok sat koji je nazvao „Prešućivanje kao specijalni žanr u hrvatskoj književnosti“ nije bio ni najbolji, ni najlošiji koji je održao; polaznici su se u međuvremenu pretvorili u publiku, a on

se pak prometnuo u u neku vrst ispovjedinika para-književnih fenomena.

Prisjetio se kako je zarana, kao mlad pisac uočio praksu prešućivanja koja je imalo sve attribute rata do istrebljenja, odnosno, zaborava. Hotimičan muk i preskakanje tijekom nabiranja – to su dvije notorne metode, objasnio je polaznicima, metode koje čak i nisu naš izum, naprotiv, žanr šutnje i prešućivanja na Zapadu je bio razvijen u vrijeme dok su se balkanski pisci tukli, ranjavali noževima iz zasjede i njegovali polemičke pogrome u novinama i književnim revijama. Ali taj je žanr ovdje naišao na iznimno plodno tlo, obzirom na tradiciju tzv. hrvatske šutnje u politici što je kao svojevrsni obrazac preuzet i dodatno razvijan u sferi književnosti. Prešućivanje kao derivat šutnje ima svoj predživot u šutnji hrvatskih post-modernista koji su osamdesetih nepokolebljivo šutjeli o svim bitnim društvenim pitanjima, te tako pripremili teren za prešućivanje zbog čega je naš književni prostor zapravo prostor šutnje, pardon, prešućivanja. Zato danas imamo pisca koji izgara u ognju tišine – prešućeno/ušutkanog pisca koji se okreće protiv sebe i u onome što je napisao vidi samo bijedu, mucanje, bolnu nerazrađenost i teror općih mjesta...

Nakon ovog izlaganja uslijedila je šutnja među polaznicima radionice lijepog pisanja. Učinilo mu se da je pretjerao; tko bi se nakon ovoga odvažio sići u taj pakao zvan suvremena hrvatska književnost? Zato je u nastavku malo ublažio izlaganje, rekavši da književnost nije naivna, ni nevina (kako se to isprva može učiniti) te da su u igri neke opake strategije koje su vidljive samo upućenima, dok ostali ne zamjećuju tu borbu na život i smrt (sjetite se „Lomače za Danila Kiša“, rekao je) tako da se pisac nema kome obratiti za pomoć jer se, naoko, čini kako postoji mnoštvo sudbonosnijih pitanja – što i nije sasvim promašeno stajalište – mada bi ga, otkad je dosegao ove godine, najviše uzrujavali oni naivci koji smatraju da sve ono dobro neizostavno ispliva na površinu. „I zato dok pratite nečiju kanonizaciju, vjerojatno ni ne sanjate da bi se tu mogla kriti zavjera, neka ogromna, zapanjujuća prevara u samom krilu književnosti, o blažena neupućenosti, sretne su one zemlje sa zavedenom publikom...

A onda se najednom okrenuo sebi.

Uzeo je dah i priznao da je i sam radio na pokapanju izvjesnog kolege – jednog od svojih sezonskih intimusa s kojim je vodio duge razgovore o stanju hrvatske književnosti.

– Godina 2001., ako je se tko sjeća, bila je zlatna godina stvarnosne proze... – rekao je i ona

mu se novakinja iz prve klupe, mašući lepezom, nasmiješila.

Usljedila je burna izdavačka jesen u kojoj su pisci čašćeni intervjuima kao nikad tijekom pet stoljeća hrvatske književnosti. Ni Martini nije odolio sirenskom zovu medija; u intervjuu za novine upustio se u dulje nabranje književnih imena, prešutjevši baš onog s kojim se bio zbližio, kao čovjek i kao pisac.

Poslije je saznao da se njegov ljetni kompanjon nadao da mu je ime slučajno ispalo u sinočnjem izdanju, pri kraćenju teksta – ili da ga je noćni urednik privremeno izbacio, ali je ujutro, u nepromijenjenoj verziji teksta opet uzalud tražio svoje ime u Martinijevim odgovorima.

Njegovo izlaganje prekinuo je upit iz auditorija: – Gospodine Martini, kako opravdavate to što ste učinili?

Takvu provokaciju očekivao je od rasta-djevojke iz zadnjeg reda ili od jedne starije gospođe, „vječne polaznice“ čiji tekstovi vrve strogim moralnim nazorima, ali pitanje mu je uputila plavuša u kostimu bijele-kave koja se, naizgled, dosađivala tijekom njegovog izlaganja.

Pokušao je biti što iskreniji. Nije ga žrtvovao zbog pukog jala, niti je hotimičnim prešućivanjem želio uskočiti u vlak hrvatske književnosti, posrijedi je bilo nešto posve drugo, naglasio je, nešto što se događa sada, a što se tada još samo naziralo. Prešutjevši svog naizgled dobrog sezonskog kompanjona htio je spriječiti trijumf prosječnosti jer je ime tog pisca kojeg je prešutio bilo upisano u budućnost hrvatske književnosti, kao svojevrsan usud, kao pad ili još bolje, kao sunovrat, eto tako je svoj uzaludan čin obrazložio gospođici koju mu se kasnije predstavila kao Sjetka Kos, stručnjakinja za ulazno-izlazne strategije u kulturi.

Doznao je da je pet godina provela u državnim institucijama, kao lektorica, te da upravo dovršava studij kulturnog menadžmenta. O sebi je inače govorila veoma šturo, u natuknicama, kao da nije impresionirana vlastitom biografijom, možda i zato što tada još nitko nije znao tko je Sjetka Kos i koje su joj namjere, no ona je zato vrlo dobro znala tko je Martini i čime je zadužio omladinsku kulturu. Poznavala je njegov Bandera fest gdje je i sama volontirala kao srednjoškolka, lijepeći plakate na drvene stupove grada Zagreba. Prisjetila se i njegovog ulaska u književnost, obje njegove knjige, a kasniji, višegodišnji post mudro je prešutjela. Martini se čvrsto držao svoje priče o taktičkim greškama koje su ga stajale karijere. Prva u nizu bila je ženidba u razdoblju apsolutne prevlasti stvarnosne proze.

Dolazak bebe uneredio ga je kao pisca u usponu, a kada je izišao s drugom, nimalo lošijom od prve, poetika kojoj je bio odan već je bila u nemilosti kritike. Uz malo više mira i volje, vjerovao je, uočio bi taj zaokret i korigirao se. Tim više što se njegov mladalački brak ubrzo potom ugasio i u naslijeđe mu ostavio krivnju i strah od nepodmirenih obaveza.

Sjetka je naizgled strpljivo podnosila njegovo riganje po književnosti, kazalištu i filmu; lajao je o tome kako su intriganti zauzeli ključne točke u kulturi, kako je sve lažno, umjetno, autistično, umreženo i korumpirano.

- Hladna čorba bez mesa – eto to je naša kultura! – Uza sve to imao je dojam da njegova paljba ne dopire do mlade kolegice, da ona to shvaća kao dio nečega što ide uz posao, što je nužno otrpjeti kako bi se stvorilo nešto veće i trajnije. Ta pragmatična strana Sjetkine ličnosti isprva se javljala sporadično. Rekla je da postoje tvrtke koje ulažu u atraktivne projekte u kulturi te da je tajna uspjeha u prezentaciji. Iznosila je to veoma skrupulozno, u pauzama između njegovih ispada, da ga ne uplaši odmah na početku suradnje.

Tijekom jednog od prvih sastanaka Martini je ponio sliku njezinih pobožno sklopljenih dlanova koji vijugaju i migolje pred očima zlatnog sponzora – sve do trenutka u kojem je razdvojila dlanove i palčevima dodirnula jagodice ostalih prstiju – Martini je povjerovao da svjedoči onom najboljem što kulturni menadžment nudi u praksi, toliko je bio očaran Sjetkinim nastupom. Pitao se, kako to da već nije bolje iskoristila takav dar? Osim toga, ostavljala je dojam gorljivosti – do te mjere da Martini, nakon godinu dana njihova poznanstva, nije uspio dokučiti vjeruje li u to što govori ili je samo sjajna prodavačica magle.

Sastavila je spisak sela i gradića uz more i upustila se u pregovore. Njezini zahtjevi, barem naizgled, nisu djelovali zastrašujuće; tražila je lokalitet s kakvom omanjom kulom, te – kao alternaciju – atrij ili barem ložu u slučaju kiše. Paralelno s time vodila je medijsku ofanzivu: predstavljanje, najave, sastanci... Novine su objavile da je na pomolu novo partnerstvo u kulturi. S jedne strane nositeljica certifikata Instituta za kvalitetu ljudskih resursa i članica Slow food organizacije, a s druge „kreativac iz naftalina koji je izgleda sazio i za veće pothvate“, pisali su.

I dok je postepeno tonuo u san pred očima su mu bili Sjetkini dlanovi dok u blagome slalomu prave mjesta kulturi na još neosvojenim predjelima.

ČETVRTO POGLAVLJE

U zoru ga je probudila dreka koja je, ispostavilo se, dopirala sa Žigmundove kule. U erupciji psovki razabrao je loše prikriveni zagrebački naglasak koji je upućivao na Pseudo Čunovića. Gomila prostakluka uzбудila je galebove koji su uzvratili jezivim kričanjem. Potom je zabrujao trajekt u leri prije no što će isploviti. U tim mutnim trenucima opsjedala ga je ideja o skoku u more. Onim putem od sinoć, računao je, na plaži bi mogao biti za pet, šest minuta, ali trbuh koji je ugledao, bijel i buhtlast, odvratio ga je od toga. Prije osam nazvala je Sjetka.

- Helouuuu, micak! Imamo majice!

A u kurac - rekao je u sebi, mada se trudio istisnuti nešto dolično, operativno.

- Stigle su, znači. - Kako li se uopće mogao nadati da će ga mimoići scena s majicama?

- Ako stojiš, uhvati se za nešto.

- Još sam u horizontali.

- Maloprije mi se javila Lejdi, veli, gađaj s kim sam sinoć bila usred Zagreba. Mislim si, raspon ljudi s kojima ona može zaružiti zapravo je ogroman. Veli: s tvojim kreativnim direktorom. Oprosti ako sam malo euforična, govorim o Rikiju.

- Nisam imao dojma da si ga imenovala kreativnim direktorom.

- Izgleda ga je uspjela slomiti.

- Ja sam uvjeren da jeste.

- Kakav savršen početak dana, sve je odmah ljepše. Još kad mi još onaj prostak ne bi dosađivao rundama pića. Ispred sebe imam već dva koktela. Jedan sa plavim, a drugi s ružičastim suncobrančićem. Kada ćeš mi se pridružiti? Mislim da će ti se majice svidjeti. Imaju ono nešto.

- Odakle zoveš?

- U „Žigiju“ sam, na rivi - blizu Call centra.

Zakoračio je pod tuš i bez oklijevanja pustio mlaz hladne vode. Trebao mu je neki jak udar

kako bi se i on uklopio u ovaj „savršen početak dana“. Pitao se, zašto je ignorirao sve one knjige koje mu je Lejdi turala pod nos? Ispalo je da su mislioci poput Negrija i Badioua nedostojni njegove pažnje. Je li to zato što se prerano usidrio u Krleži? Sjetio se kako je nevješto izbjegavao njezine pozive na demonstracije? Čak ni buđenje Arapskog proljeća nije ga uspjelo pokrenuti iz hedonističkog drijemeža.

Ista ona nelagoda, možda čak bremenitija nego jučer, pritisnula ga je čim se spustio na rivu.

Bio je siguran da pod tendama sve vrvi od žrtava Sjetkinih visokih kriterija. Članovi limenog orkestra, primjerice, ujedinjeni u gnjevu s Kamenim ženama, zatim mjesni slavuji o čijem je nezadovoljstvu Martini mislio s velikim strahopoštovanjem, a imao je na umu i one marljive čuvare narodnog blaga, sakupljače starih rima, maketare, modelare i druge koji nisu dovoljno dobri da uđu u program festivala kulture. Zato mu je za svaki korak trebao veći napor, kao da je razočaranje stvrdnulo zrak ispred terasa i učinilo ga neprohodnijim nego drugdje. Probijajući se kroz nezadovoljstvo, sjetio se fraze „širenje ozračja vedrine“ kojeg „Zlatni priručnik“ Howarda Milтона mlađeg propagira kao organizacijski „must have“. Koga ovdje briga jesam li vedar? To možda vrijedi u Miltonovom anglosaksonskom svijetu gdje je dosta oblačnih dana, no ovdje su na djelu neki drugi, zahtjevniji putovi infiltracije...

U Call centru zatekao je hostesu u nekoj vrsti srednjovjekovne minice. Teuta, to mora da je ona, nagađao je, obuzeta računalom. Iza nje, odložene na podu, ležale su hrpice crnih i bijelih majica u najlonskim omotima.

- Tražim jednu plavokosu gospođicu - prigodno se našalio s vrata, na što je djevojka visoko izvila obrve.

- Ma nemojte mi reći, a Vi ste?

- Iz organizacije.

- Stalno mi netko upada i predstavlja se kao organizator. Direktorica mi je strogo zabranila da izdajem majice osobama bez akreditacije.

- Ja tražim baš nju, Sjetku.

- Prvi kafić zdesna.

- Imate zanimljivu odoru.
- Opet Vi. Rekla sam, bez akreditacije ništa, broj majica i kapa je ograničen.
- A da Vi niste slučajno ona djevojka čudesnih moći koja je izliječila Kralja na putu u Stolni Biograd?
- Čekajte - lecnula se - a da Vi niste Riki Rota?
- Nisam - rekao je, te dodao: - Nažalost.
- Pokušala sam.

Gotovo pa prijatan razgovor - s jetkim naglaskom na „gotovo“, tako ga je klasificirao dok je bludio pogledom po taverni. Doista je za jednim izdvojenim stolom bila u društvu dvojice muškaraca, a stol je bio zatrpan majicama. Zamijetio je kako se izraz pa i boja na Sjetkinom licu prebrzo mijenjaju - kako joj osmijeh prelazi u frapantnu izbuljenost, i obratno.

Ima li dovoljno ludosti da zgrabi prvu majicu i odmah se presvuče? Možda bi se onaj konobar, ugledavši ga u akciji, razvedrio ili čak zazviždao, ali Sjetka bi sasvim sigurno zapljeskala, pokazujući koliko cijeni njegovu gestu. U mislima ju je čuo kako mu dovikuje „kao salivena, mačak“. A zapravo je govorila nešto posve drugo.

- Ja sam uvjerena da se radi o majici koja se poslije festivala neće pretvoriti u pidžamu, kako to inače bude s festivalskim majicama. Gospodo, ova maja će se nositi i dogodine!

Mladić njegovana izgleda, jabučastih obraza i zalizane, mat-crne kose kao kontrapunkt imao je ružičastu košulju s neobično velikim logom igrača pola. Drugi je bio njegova starija, odrpanija verzija; sudeći po crtama lica morali su biti iz istog roda Bezmalinovića.

- Sjetka - rekao je mlađi sugovornik - nitko nema dilema o kvaliteti vaših majica. Ja vam samo kažem da bi bilo korisno - za vas i za nas - kada bi se markiralo jedno polje na leđima za sponzore i pokrovitelje. Pužana pristaje da se njihov logo plasira i na leđima - znači nije im važno ni mjesto na majici, a ni veličina slova.
- Mi ne govorimo istim jezikom: sponzori i pokrovitelji ne mogu ići na majicu... - Okrenula

se Martiniju koji je upravo banuo: – Zamisli, iz direkcije Pogona za uzgoj puževa protestiraju što ih nema na majicama. Gospodinu Bezmalinoviću govorim da ja nisam protiv partnerstva u kulturi, ali pada li na pamet kome da na teatarskom zastoru istakne listu sponzora, pitam se pitam?

– Dobar dan svima – rekao je Martini.

Najprije mu je predstavila „Roka Bezmalinovića, stručnog suradnika za kulturu u općinskom poglavarstvu“, a zatim i starijeg rođaka, Luju Bezmalinovića, našeg barba Luju, rekla je, šefa tehnike.

– Poštovanje.

Idućih nekoliko minuta nakratko je prekinuta rasprava o majicama. Omela ih je nastavnica književnosti Josipa Bezmalinović, zadužena za pričuvnu publiku na Jungovoj večeri. Potom je konobar na pladnju donio napitak u čaši šećerna obruba i sa suncobranom koji je Sjetka gurnula u stranu, a pristupio im je i jedan stariji gospodin, zatraživši majicu koja mu je navodno obećana preko Udruge „Kralj Žigmund“. Sjetka ga je uputila kod Teute u Call Centar.

Kada je ulovila zgodan moment podigla je majicu i okrenula je Martiniju: – Kako se tebi čine? – Žamor za stolom je utihnuo.

– Dopadaju ti se?

– Moram priznati da lijepo izgledaju – ispalio je, no Sjetka kao da je očekivala nešto više od svog partnera. Dok je tražio riječ kojom bi što jezgrovitije opisao svoj doživljaj majicu, Sjetkin lijevi kapak je zatreprio.

– Ninoslave – oslovila ga je punim imenom što ga je dodatno uznemirilo: – Zanima me, kada je vidiš, da li ti je jasno o čemu se radi?

Malo je ukrivio glavu, kao da će tako bolje sagledati cjelinu.

– Meni je jasno – rekao je.

– Dakle, možeš si predočiti što stoji iza majice, a da prethodno nemaš dovoljno podataka o karakteru samog festivala.

– Kako to misliš?

- O tome kakav je tip festivala posrijedi, o njegovom umjetničkom profilu, no?

- Mislim da je to poprilično jasno.

- A da li ti na njoj nešto nedostaje? Pogledaj je dobro, molim te.

Osjetio je kako raste napetost za stolom dok je u glavi čuo odjek Sjetkinih prkosnih riječi: „Gospodo, radi se o majici koja se poslije festivala neće pretvoriti u nečiju pidžamu“. E pa i neće, pomislio je i rekao: - Sve je na svom mjestu.

Nakon toga Sjetka je nešto zadovoljnije odbacila majicu, isukala kemijsku olovku i krenula redom po spisku.

- Uz Pužanu, dakle, stavljam plus. Da vidimo dalje... Općina: osam pozivnica i osam majica? Je li to puno?

- Općina je jučer riješena - smirujuće se oglasio Lujo, te dodao: - Matica također, ali bez majica.

- Bez majica, naravno. Dalje: Kamene žene?

- Kao što ste rekli, simbolično: jedna pozivnica, jedna majica.

- I to im je dosta. Što je s onim gospodinom koji drži ključeve od uljare? Taj nam je lik užasno bitan. Čak bi bilo pametno dodati i jednu majicu za njegovu gospođu. I ponavljam, ukoliko je potrebno tražite ljude po vikendicama, barkama ili kamp kućicama - vi bar znate gdje se tko krije. Bujasica, na primjer, je li tko preuzeo na sebe galeriju „Bujas“? - Diskretno se nagnula Martiniju: - Preko Fione Koke Bujas Tardellijevica kontrolira galerijsko-konceptualnu scenu na ovom području. Inače, jedna odvratna krava.

Martini je kimnuo: Fiona Koka Bujas, odvratna krava, ponovio je u sebi za svaki slučaj.

- Gospođi Koki pozivnicu mogu odnijeti u galeriju - zauzeo se šef Sjetkine tehnike.

- Samo kapu, molim, Koki samo kapu.

- Možda bi bilo bolje da joj odnesemo majicu jer s kapama ne stojimo najbolje.

- Dragi Lujo, znam zašto Koki šaljem samo kapu, bez brige.

Konobar je prišao i pred Sjetku spustio novi koktel garniran plavim suncobranom.

- Možda će Vam više prijati koktel „Kralj Žigmund Luksemburški“. Gospodin Kusalo, naravno, pita želi li još tkogod nešto popiti? Možda gospodin Riki?

Martini je pogledao prema Sjetki, no ona je bez oklijevanja nastavila ondje gdje je stala.

- Što je s plakatima?

- Iz tiskare su javili da prije sutra ujutro nema smisla da dolazimo po njih - raportirao je barba Lujo.

- Znači, baš ništa? - upitao je konobar.

- Prenesite direktoru turističke zajednice da se čovjek zove Martini, a ne Riki - naglasio je Roko.

Sjetka se nakašljala - Gospodo, mislim da ne moram naglašavati koliko je važno da se tokom sutrašnjeg dana oblijepi cijelo mjesto. Oglasni prostori, izlozi, rasvjetni stupovi, sve što nam je dostupno... Helouuu, da li me itko sluša?

Brod koji je upravo uplovljavao u luku kao da je rasturio sastanak; domaćini su usmjerili poglede prema bučnom plovilu sivo-maslinaste boje.

- Evo nam oružja.

- Bome u zadnji čas - potvrdio Lujo - Rođo, hoćeš se ti naoružavati?

- Uzet ću nešto radi reda, a i tebi bi bilo pametnije da se opremiš. Ispraznili su cijeli deponij Vojnog muzeja radi nas.

Iz unutrašnjosti kafića tada je iskoračio visok, koščat čovjek pod grimiznim plaštem kroz koji je bljeskao oklop za grudi. Bio je s dva pobočnika također u opremi i svi su odlučno krenuli na rivu.

- Kralj - podsmjehnula se Sjetka ispod glasa.

- Četiri puta je slao konobara za naš stol, ako sam dobro izbrojao. To je dosadašnji rekord - ustvrdio je Lujo nakon što je grupica prohujala kraj njih.

- Tko želi neka slobodno popije koktele.

- Da znate i da hoću, a moj rođo neka si izgrize crijeva od muke. Dečko, ako ti ikad postaneš

šef općinskog turizma ja ću biti na tvojoj strani, a dotada poštuju firmu.

- I tebe je, vidim, Kusalo podmitio sa dva đira oko Kornata. – Roko je ustao od stola i namjestio svoju peder-torbicu na desni bok.

- Ajde ti lijepo po svoj mač.

Mladić je trenutak-dva gledao u starijeg rođaka, a potom bez pozdrava izišao pred brod koji je već tutnjio ispred rive.

- Još će ga netko mačem pod rebra zbog jezičine.

- Ma neće, barba Lujo, tko bi ga išao probadati?

- Ubojstvo u viteškoj igri ne podliježe krivičnom zakonu. Tretira se kao nehотиčna žrtva kulturnog turizma.

Martini se glasno nasmijao, ali Sjetki nije bilo do šale.

- Barba Lujo, recite mi je li načelnik Hari Puž vidio ili nije vidio majicu?

Lujo je pitijски gledao u čašu šećerna obruba s malim ružičastim suncobranom od papira. Bilo je tako očito da se u karijeri scenskog radnika već susretao s ovakvim i sličnim pitanjima.

- Je, Puž ju je vidio – naposljetku je istisnuo.

- I?

- Što „i“?

- Jel imao neki komentar?

- Koliko ja znam, nije.

- Znači nije ju obukao?

- A ne, to ne.

Utonula je u stolicu, pomalo tjeskobna, a dotle je brodski motor dramatično mijenjao boju. Sada je radio potmulo, ali njegova zatajena snaga pod morem djelovala je moćno. Na rivi se stvorila gužva. Martini je uočio ljepuškastu volonterku kako puši na vratima Call Centra.

Neki od Žigmundovih stražara dovikivali su se s njom – mladići u kočopernim lepršavim odorama pomiješani s postrojbom vatrogasaca. I Pseudo Čunović je stajao sasvim naprijed u društvu Kusala i njegovom pratnjom, ogrnut svojim crnim, odmetničkim plaštom. Brod je sada bio gotovo na vezu i mornar s lađe bacio je konop baš njemu u ruke.

Sjetka je sakupila fascikle i ostali radni materijal te ih, skupa s nekoliko majica, ugurala u torbu. Jednu je pružila Martiniju.

- Za tebe sam sačuvala jednu bijelu. Izvoli.

- Hvala.

- Barba Lujo, Vi imate moj broj u slučaju ako što zapne. Od danas Call Centar radi punom parom. A sad jurim na drugo mjesto. Hoćeš li mi praviti društvo? – upitala je Martinija koji joj je susretljivo kimnuo s obzirom da je već neko vrijeme ćutio nedostatak kisika pod tendom.

- Što ja još neću ovdje doživjeti, ma jesi ga čuo: on bi dopisivao i prekrajao vrhunske dizajnere iz Zagreba. Pa nisu mu ovo prnje za nekakav tamo pivski kup.

- Ne uzbuđuj se.

- Kako da se ne uzbuđujem? Ovakav t-shirt od padobranskog platna nemaju ni festivali s puno jačim budžetom od našega. Ali, nešto sam drugo htjela, samo sam zaboravila što... E, da: Jung!

- Jung – ponovio je.

- Ja se ne mogu sjetiti da me je neki naš pisac uspio toliko zalijepiti za tekst. Sinoć nikako nisam mogla ispustiti knjigu iz ruku. On je čudo.

Uozbiljivši se, Martini je morao uložiti puno napora da produži ovaj razgovor.

- Što ti je toliko dobro kod njega? – upitao je.

- Od likova, opisa situacija, pa onda dijaloga koji su toliko, toliko... – počela je gubiti dah na uzbrdici: - Toliko uvjerljivi, a opet baš nimalo pretenciozni u svojoj idejnosti.

- Ni slučajno pretenciozni.

- Molim?

- Samo nastavi.

- Oprosti, ali meni je užasno važno da na festivalu imamo pisca koji je intelektualno toliko uzbudljiv, koji... koji nije odustao od angažmana u književnosti. On je naš Houellebecq.

Zaustavila se tek kada su došli pod prozore školske zgrade. Iznutra su odjekivali taktovi nekakve koračnice. „Intelektualno uzbudljivi, ...“ - Martini je sporo probavljao kolegičine riječi

- One i dalje vježbaju... - zamišljeno je ustvrdila dok se Martini bavio „likovima i opisima“. „A Jung, kako je ono rekla - jedan od rijetkih koji ne odustaju od angažmana“. Kad bi se barem tome mogao nasmijati, čeznutljivo je pomislio.

- Uvježbavaju - rekla je Sjetka: - Kao i jučer u ovo doba.

- Zbog mažoretkinja smo ovdje došli?

- Zanima me kako im ide točka s kojom planiraju nastupiti na festivalu.

Kroz otvorene prozore mogle su se nazrijeti tek sjenke kako migolje s jednog na drugi kraj učionice.

- Tardelli Britvec, dakle, koristi mažoretkinje kako bi preko TZ-a učinila festival prosječnim?
- upitao je.

- Da.

- A pritom nam Matica, lokalne klape i Kamene žene rade o glavi, zar ne?

- Što time želiš reći?

Martini je nastavio.

- Koka Bujas je glupa krava, Brod ljepote je neprijateljski uljez, Roko urušava dignitet naših majica...

- Hej!

- Ima li itko ovdje uz more a da se nije urotio protiv nas? - upitao ju je Martini.

- Zamolila sam te, maćak, nije ni mjesto ni vrijeme za to. Ja još danas imam užasno puno posla.

- Ako nastavimo ovako, izludit ćemo sami sebe i prije početka festivala! - Začuo je svoj povišeni ton koji kao da nije bio njegov, no Sjetka je prekapajući po torbi samo tiho dometnula: - Hvala ti na podršci. O kako je netko uporan.

- Zar nije pošteno od mene da otvoreno kažem ono što mislim.

- Naravno.

Kada se dokopala mobitela, on je još uvijek svirao „Odu radosti“ u njezinoj ruci.

- Tardellijevica - rekla je te još jednom duboko udahnula prije no što se javila na svoj uobičajen način.

Otišao je do obale, desetak metara niže. Na ovom je dijelu pristup moru bio teži radi stijena. Morao se oprezno kretati do njima kako bi dospio do mora. Dlanom je zahvatio malo vode i polio se po licu i vratu, a nekoliko ledenih kapi kliznulo mu je niz leđa. Osjećao je kako cijeli treperi poslije malo prijašnje čarke. Bio je izgubio takt, podigao glas, usprotivio se... Posve nepotrebno. Na kraju krajeva, u Sjetkinim očima opet će ispasti ljubomoran. Možda joj je trebao reći: - Spavaj s njim i riješi nas svih briga! Naravno, sva je sreća da takvo što nije izgovorio, bila bi to neopisiva uvreda.

Vjetrić koji se ovdje dizao oko podneva uzbibao je površinu mora. Kada se osvrnuo Sjetka mu je rukom pokazivala na terensko vozilo koje se ondje stvorilo. Uspravio se na hridi da ju bolje vidi, ali nije uspijevaao čuti što mu dovikuje. Po njezinim kretnjama shvatio je da žuri i da se uopće nije ražalostila. Tko bi to mogao doći po nju? Vjerojatno netko bitan, sudeći po vozilu. Možda je Tardelli-Britvec poslala nekog po nju? Gledao je kako se terenac uspinje kaldrmom po kojoj su maloprije i oni prošli. Njemu s desna, u daljini, suncobrani i tezge s nakitom živahno su iskrili duž rive. S majicom pod miškom zaputio se uz more koje se već pjenilo pri obali. Brodice na jedra isplovljavale su iza lukobrana. Duskora je jedan molar dječak izbio pred njega, a za njim je jurnuo pas i obojica su nestali iza visoke zelene kapije na kojoj je pisalo „Ekološki uzgoj Puža primorca - glavni pogon, administracija i marketing“. Poslije nekog vremena opijen vjetrom Martini je zašao među terase kafića; šetnja uz more kao da ga je udaljila od gorućih pitanja. Pribrao se tek kada je opazio transparent „Ja sam

Slovak, a ne Čeh“. Došao mu je već blizu, ali u zadnji je čas dospio skrenuti u poprečnu uličicu. Ubrzavši korak njome je izbio na malu, nepoznatu pijacu. Sjetio se kako bi bilo dobro potražiti centralne stube, ali tada je uočio tročlanu patrolu zaogrnutu plaštevima. Prepoznao je pomalo srednjovjekovno lice Kralja Žigmunda, odnosno, Olivera Kusala. Približavali su se nekako brže no što je očekivao – pridržavajući korice mačeva. Odlučio im je uteći kroz jednu sjenovitu kalu, iako nije znao ima li uopće razloga za to, ali kada se dohvatio kamenih stuba, obradovao se. Kako je sve zapravo jednostavno – sam je sebe tješio: riva, prvi red kuća i pomoćna ulica koja ih zaobilazi s leđa. Dok se uspinjao, znoj mu je lptao s čela, peckajući oči.

Pred kulom se pokušao dovesti u red, ali zvono koje je eksplodiralo u blizini kao da ga je pogurnulo u ralje Pseudo Čunovića. Upravo se mačevao s nevidljivim suparnikom i Martini ga nije stigao ni pozdraviti, a oštrica mača već mu je bila na grudima. Umjetnik ga je gledao nekako čudnije no prije.

- Ja sam Kiribald, vitez u najmu mletačke tajne policije! Trebao bih maznuti djevojku čudesnih moći Žigmundu pred nosom. Ali, taj je pothvat osuđen na neuspjeh pa ću je sasjeći mačem, kao što stoji u ugovoru s duždom! – Govorio je poput kakvog lošijeg glumca.

- Tada će me dokrajčiti Žigmundova straža i u povijest ću ući kao ubojica, ali nije li i to bolje od fusnote u Povijesnom pregledu hrvatske likovne umjetnosti? Šta Vi kažete?

- U pravu ste – istisnuo je Martini, a Pseudo Čunović je napokon spustio mač.

- Znao ste što mi je sinulo kada sam vas ugledao na vratima?

- Što?

- Jung: „Nikada se ne ide dalje nego kada se zna kuda se ide“.

Martini se pitao, treba li ovo od maloprije shvatiti kao prijetnju smrću? Ili je najbolje preći preko toga i nastaviti kao da se ništa nije dogodilo?

- Hoćete reći da izgledam kao da sam ovdje pao s nebesa?

- Ne baš tako, iako je vidljiv manjak životne energije. Evo, mogao sam Vas proburaziti, i to bez trunke otpora s Vaše strane. Takva pasivnost nedopustiva je na jednom mladom festivalu. Ali, ja još uvijek nikoga nisam ubio što ne znači... Sjednite, predahnite. – Na vrtnom stoliću ljeskala se poznata naslovnica, a uz nju – cvikeri za čitanje, olovka te omanji

notes. Uopće nije isključeno, pomislio je, da Pseudo Čunović zatraži njegovo mišljenje o Jungovom romanu. Što bi mu odgovorio? Bi li smogao hrabrosti da kaže: „Nedorečen i smušen, traži velikodušnog i pomalo neupućenog čitatelja“ ili bi se ipak odlučio za nešto uvijenije, nešto kao: „Blijeda vatra, prepisivanje velikih majstora“. A zašto mu ne bi rekao ono što stvarno misli i zastupa: „Neutemeljen, isforsiran, papirnat, prije nalik pretencioznom traktatu, nego romanu“.

Možda bi ga ovaj tada dokrajčio mačem?

Kulu su, srećom, ispunili muški glasovi. Načelnik turističke zajednice koji je predvodio družinu pristupio je Čunoviću koji mu je pokorno dao mač.

- Još jedan kontakt s oružjem i završit ćeš u luđačkoj košulji, kunem ti se obrazom svojih predaka. Svi te ovdje volimo, ali lijekovi se moraju redovno piti.

- Možemo li o tome razgovarati u autobusu prema Tragediji?

- Ne. Tvoj mač je drveni - uzmi ili ostavi.

- Daj bar buzdovan, smijati će mi se ove pičke.

- Ja sam svoje rekao. Ljudi, idemo najprije odraditi inicijaciju, za sat vremena smo na Tragediji u punoj snazi. Gledat će nas ona baba iz GUKT-a i ne smijemo zaribati. Jasno?

Pratioci su, umjesto aklamacije, napravili krug oko Kusala koji se spustio na koljena, ali tako da je okrenuo oštricu mača nadolje. Zatim ga je poljubio u kožnatu dršku. Nekoliko latinskih riječi inicijacije bijahu dovoljne da ostali ukrste hladno oružje iznad kraljeve glave. Ritual nije trajao više od pet, šest minuta nakon čega su se opet svi raspršili za svojim zadacima. Kusalo je Martiniju ponudio prijevoz na Tragediju.

- Ja zapravo tražim kolegicu Sjetku - priznao je Martini. - Ne javlja se na mobitel, ne znam što se događa s njom.

- A to Vam znači samo jedno: Vaša draga kolegica je već na Tragediji, a tamo nema signala. Ona ne želi propustiti taj spektakl, a pretpostavljam da ne želite ni Vi. Imamo slobodnih mjesta u mini busu, rado ćemo Vas povesti.

- Hvala Vam.

* GUKT - Glavni ured za Kulturni turizam

PETO POGLAVLJE

Boca žigmundovke koja je kružila po autobusu dospjela je i do Martinija. Otpio je te, ničim izazvan, pomislio kako je kultura zapravo prihvatljivija u teoriji, nego u praksi. To što je dospio u organizaciju festivala, u ovo mjesto na obali, sve mu je više ličilo na grešku. Je li to učinio zato što nije mogao izreći ne, što se nije znao othrvati Sjetkinom entuzijazmu – ili su tome ipak kumovale neke druge, zagonetnije sile koje opsjedaju neodlučne duše. Ponajprije, on uopće nije tip za ovaj posao, a to je i Sjetka naknadno shvatila. Moglo bi se reći da mu ophođenje s ljudima baš i ne ide. Čak i kad mu se pruži šansa, ostaje začahuren – već je toliko puta pokazao kako mu fali sposobnost da zaboravi na sebe, bez čega je nemoguće uspješno realizirati festival. Uostalom, njegovi susreti s Jungovom knjigom traumatičniji su no što je očekivao. Što onda ostaje? Tobožnja duhovitost na koju Sjetka računa? Ha, ha, koji se festival još izvukao s melankoličnim dosjetkama? Ovdje se traže upućeni komentari iz utrobe kulturnog pogona, inteligentni tračevi s poantom ili barem kakva bizarnost koju će netko, poput Junga, iskoristiti u slijedećem romanu.

A što on od svega toga ima na repertoaru?

S magistrale su sišli na neasfaltirani put i ubrzo su ugledali nekoliko raštrkanih kamenih nastambi i sojenicu za uzvanike. Križ od neobrađenog drveta, vitak i ponešto nakrivljen, označavao je mjesto hodočašća na obližnjem brdašcu. Parkirali su u hladu gdje je već stajalo više terenaca. Upravo je jedan od takvih jutros odvezao Sjetku – Martini više nije imao nikakvih dvojbi oko toga. Pseudo Čunović mu je još iz autobusa pokazao na Sjetku.

- Koja riba – rekao je i Martini ju je ugledao kako baulja po krševitom terenu. Čim se iskrcao pohitala je k njemu, poljubivši ga, kao i uvijek, u oba obraza.

- Mačak, došao je. Stara Tardelijevice ga je dovela. O, baš sam htjela poslati neka kola po tebe. Oprosti što sam nestala bez objašnjenja – ali ovi iz GUKT-a su silno žurili, iako ne znam gdje.

- Pretpostavio sam da se o tome radilo.

- Ja sam zapamtila što si mi jutros rekao i nastojat ću se od sada toga pridržavati. Dođi...

- Jesi li? a šta sam to rekao?

- Da paranoja ne vodi nikuda i da festival treba započeti vedro. O, nećeš vjerovati tko se sjatio u ovu pripizdinu. Tamo na ogradi su predstavnici Turističkog cvijeta. – Sjetka se osmjehnula miješanom, muško ženskom društvancu u elegantnim odijelima, a potom je krenula ka talijanskom konzulu, raširenih ruku.
- Njegova ekselencija... – započela je, ali konzul je na to odmahnuo, obrativši joj se kao staroj znanici: – Sinjorina Sjetka Kosilione, quo bella, molto bella madona.
- Moj najbliži suradnik, Martini.
- Martini... Nosite talijansko prezime?
- Otac mu je iz Furlanije.
- Porijeklom – ispravio je Sjetku, ali za nju su to bili detalji.
- To je isto, vas dvojica ste zemljaci.
- Obavezno se pozabavite rodoslovnim stablom, imate za to vremena, mladi ste – ohrabrio ga je konzul koji se zatim srdačno obratio gospođama u tradicijskim nošnjama, koje su također čekale da mu se predstave.
- Onaj visoki sjedi gospodin s malom glavom, njega još nisi upoznao.
- Tko je on?
- Načelnik općine i vlasnik Pogona za uzgoj puževa Hari Bezmalinović zvani Puž.
- Na čijoj je strani?
- Proglasio je neutralnost.

Sjetka mu je otkrivala imena, titule i funkcije ljudi kraj oko kojih su se motali. Kod Koke Bujas i gošći iz Upravnog odbora Spore hrane osjetila je potrebu da zastane i pročavrlja, tako da je Martini sam nastavio do bifea na kraju paviljona. Ondje mu je pristupila djevojčura s pjegama, duge, neuredne kose s raznobojnim ukosnicama u stilu Bobby McGee i zahvalila mu zbog svega što je učinio za nju i njezine kolege. Iako siguran da ga je zamijenila s nekim dobročiniteljem, bez obzira na to pružio joj je ruku, zagledajući uokolo opreza radi. Gotovo da je rekao, „nije to ništa“, ali se sustegnuo u strahu od moguće provokacije. Kimnuo

je kao da je već naviknut na spontane izraze zahvalnosti.

Pokušao se sjetiti nekog od svojih dobročinstava. A mala je, ako je dobro razumio, još spomenula i svoje zahvalne kolege. U nedostatku nekog orijentacijskog pitanja ispričao se i istegao se za dečkom s pladnjem novih šampanjaca, no kada se zatim namjeravao vratiti u razgovor, nimalo pametniji no prije, djevojke više nije bilo. Možda je ipak nasjeo na neku prljavu šalu? Festivali kulture dušu su dali za takve ubode. Centralni stol odjeven u svečani bijeli stolnjak tek se trebao napučiti manjirkama iz cateringa. Muški glas započeo je pjesmu, ostali su je prihvatili, ili su, poput Sjetke, glumili da pjevuše. Zahvalne Bobi McGee djevojke više nije bilo u dometu. Djeca su se fotografirala s dežurnim magarčićem, osoblje catareinga serviralo je objed. Odjednom – usred sve te gungule – kao da su umrli svi zvukovi jer više nije čuo ni klapsku pjesmu, ni cvrčke. I žamor iza leđa kao da je iščeznuo pred pojavom čvrste brinete u kasnim pedesetima sa bijelom domaćom bluzom. Odgovarajuće jednostavnu, crnu seljačku suknju do koljena nosila je na pomalo muškobanjas način, gazeći po kamenju kao da to radi svakoga dana. Kako je dolazila sve bliže paviljonu, tako je i Martini bivao sigurniji o kome se radi. Sve je na toj uznositoj gospođi – baš sve odgovaralo predodžbi koju je već ranije stvorio, tako da je imao dojam da ju već dugo zna, iako ne kao konkretnu osobu, nego više kao ideju koju su naraštaji na ovim prostorima stvarali o kulturi davno prije njega. Bilo ju je lako zamisliti kako drži pozdravni govor u nekom ljupkom atriju ili, na primjer, kako u romaničkoj crkvi prati orguljaški koncert. I dok ju je pogledom slijedio imao je osjećaj kao da živa kultura hoda po tvrdoj zemlji: Dubrovnik, Šuplja crkva u Solinu, Dioklecijanova palača, opat Držiha, duh prokleti Hamletova oca na Lovrijencu, Marija Formoza, a nakon svih njih i budući umjetnik Riki Rota, Slow food pokret, Kralj Žigmund Luksemburški i njegov viteški zdruk koji se sprema baciti rukavicu u lice svim počasnim zdругovima duž cijele obale... Tada ga je Sjetka uhvatila za nadlakticu i on kao da se trgnuo iz košmara materijalne i nematerijalne kulture Republike Hrvatske.

– Predstojnica Glavnog ureda za kulturni turizam – rekla mu je na uho ono što je iz neobjašnjivih razloga i sam znao. Povala ga je do Tardellijevice koju su već okružili prijatelji, znanci i štovatelji. Među njima Martini je ugledao i žgoljavog mladića u bijelom šeširiću ljepuškastog, gotovo dječjački zlobnog izraza lica koji kao da se dosađivao. Bio je siguran da je to onaj čije je ime uporno izbjegavao javno izgovoriti.

– Tvoj kreativni direktor.

– Aha, krajnje je vrijeme da ih oboje upoznaš.

U međuvremenu Žigmundovi vitezovi bili su okupljali na livadi i postrojavali se ispred paviljona. Glas direktora Turističke zajednice zagrmio je kotlinom. Pozivao je velikaše na vjernost Svetom Rimskom Carstvu. U tom trenutku Sjetka se pokušala obratiti pročelnici.

- Molim Vas, željela bih Vam predstaviti Martinija iz naše festivalske direkcije, moga umjetničkog suradnika o kojem sam Vam govorila... - Sasvim izbliza brončana glava pročelnice podsjećala je na davno iskopanu i savjesno obnovljenu antičku bistu, ali sa živim, iznimno prodornim očima. Oglasila se na pomalo zastrašujuće hrapav način.

- Idemo redom, događaj po događaj, ako nemate ništa protiv, draga moja Sjetka.

- Naravno, htjela sam samo...

- Budite ljubazni i javite mi se nakon povijesne inscenacije - uzvratila je na što se Sjetkin prsni koš podigao i spustio pod lakom mornarskom haljinom. Martini je čuo kako je promrmrljala nešto poput „oprostite“, ali kada su se udaljili s njezinih je usnica pročitao riječ „sranje“. I pritom je osluškivao kako njegova titula „umjetničkog savjetnika“ odzvanja među članovima GUKT-a i UO Spora hrana Hrvatska. I sam je bio zatečen time što obnaša takvu dužnost, kao i saznanjem da uopće postoji nešto što se zove „festivalaska direkcija“.

Zbor „Kamenih žena“ energično je otpjevao himnu, a potom je huk bojne trube označio početak igrokaza. Pred vod vitezova iskoračio je Pseudo Čunović u ulozi mletačkog plaćenika Kiribalda. U trenutku kada je isukao mač-igračku iz korice, netko je prasnuo u smijeh, ali on je, naprotiv, nastavio škiljiti prema neprijatelju, posvećen svojoj odmetničkoj ulozi. Nabacio je kapuljaču i s mačem krenuo na Žigmundovu predstražu koja je, kao i sve predstraže, pružila simboličan otpor. Djeva Merunka, Sjetkina volonterka u Call centru, dočekala ga je obnaženih koljena i ramena. Zgrabivši je oko struka, Kiribald/Pseudo Čunović privukao ju je k sebi, pomalo zvjerski. I dok se Kusalo/Žigmund pripremao za napad, Kiribald je u rukama imao živi plijen za bolesnog dužda.

- Stanite tu gdje jeste. Govori Vam Žigmund Luksemburški, car Svetog Rimskog Carstva, kralj Češke, Ugarske, Hrvatske i Dalmacije. Ostavite nedužnu djevu Merunku i borite se sa mnom kao muškarac s muškarcem.

- A gdje je tu Slovačka? - Bio je to Sjetkin glas kraj njega.

- Ovo sve više liči na seosku zabavu - priznao joj je.

- Nisi valjda očekivao nešto bolje?
- Navodno su se dugo pripremali.
- Mačak, a koliko sam se ja pripremala? Cijeli život...

ŠESTO POGLAVLJE

Mletački plaćenik, opkoljen i očajan, svojim je drvenim mačem neuvjerljivo probo najprije djevojku, a zatim sebe, tako da je kraj bio daleko od zadovoljavajućeg. Samo je talijanski konzul nepromišljeno uzviknuo „Bravo“, no gledatelji su ostali mlaki. Vraćajući se pod okrilje sojenice, Martini je osluškivao reakcije. Bilo je onih koji su postavljali pitanje gdje odlazi općinski novac i kakve veze ima jedan uzurpator iz tuđine sa slobodarskom tradicijom ovoga kraja, a sve to – kako je netko primijetio – pokraj toliko neiskorištenih domaćih kraljeva. Osim toga, teško je bilo ne vidjeti kako Tardelli-Britvec bez aplauza napušta bojišnicu. Ni njezina pouzdanica na ovom području, Koka Bujas, nije pokazala oduševljenje dok se gegala za njom u tunici koju kao da su nadimali propeleri za unutarnje hlađenje tijela.

- Sjetka sad likuje od zadovoljstva – sinulo je Martiniju promatrajući vitezove koji su posjedali na zemlju, oporavljajući se od slabog prijema kod publike.

U prvi je mah razmišljao da priđe Pseudo Čunoviću i kaže mu nešto ljudski, ohrabrujuće. Nešto poput „do vrhunca sezone sigurno ćete izbrusiti nastup“ ili „ovo možda izraste u spektakularan viteški turnir, tko zna“, no ubrzo je odustao od toga. Nakon uspona i padova kojima je bio izložen od ranoga jutra, osjećao je potrebu za alkoholom, za velikim količinama alkohola. Janjetina na pladnjevima

bila mu je u drugom planu. Ispio je dvije čaše šampanjca, jednu za drugom, osluškujući nastup gospodina kojeg mu je Sjetka predstavila kao načelnika općine i vlasnika Pogona za uzgoj puževa. Najprije je uputio pozdrave okupljenim gostima, predstavnicima vlasti, partnerima i odanim turističkim djelatnicima. Apostrofirao je jedan mladi bračni par iz Slavonije koji se odlučio ovdje nastaniti, poželio im je puno djece i uvijek svježih puževa na trpezi. No, dama kojoj je htio izraziti zahvalnost na trudu oko konsolidacije projekta „Etno selo“ i bez koje svega ovoga vjerojatno uopće ne bi ni bilo – uvaženoj predstojnici Glavnog ureda za kulturni turizam Republike Hrvatske i neumornoj promotorici nacionalne baštine, magistrici...

- Da mi je barem jedan dan u životu biti Emilija Tardelli-Britvec – progovorila je Sjetka pokraj njega.

- Kakvi su prvi komentari? – zanimalo ga je.

- Najbolje govori izraz njezinog lica. Uskoro će letjeti glave u Turističkoj zajednici, pazi što ti kažem. Valjda si vidio da im je okrenula leđa prije no što je lakrdija završila.

- Pa to nama ide u prilog, zar ne?

- Bit će od tebe dobar producent.

Neko vrijeme je gledao za Sjetkom koja je sa zavidnom lakoćom prodirala među uzvanike, mada je razmišljao i o migu koji mu je uputila. „Počelo je otapanje, ali treba misliti i na opasnost od bujica“, kao da je govorio njezin tajni znak. I zato, kada mu je namignula, primijetio je da s onim drugim, otvorenim okom, budnije no prije motri situaciju u paviljonu.

Ubrzo se među gostima proširila ozbiljna zamjerka objedu. Riki Rota navodno je izrazio nezadovoljstvo banalnošću serviranih namirnica te se s Tardellijevicom i Kokom povukao za stol pod bajamom. Kada je vijest o tome stigla do Martinija, prvo što mu je palo na pamet bilo je: - Odlično. - Svaki propust na Tragediji na neki je način dobitak za njihov festival i u to ime zgrabio je čašu vina. I dalje je bio sam, oslonjen na jelovu gredu pod strehom. Doista, Sjetki nije trebalo dugo da se ustremi prema novom sjedištu moći pod bajamom i pročelnica joj je milostivo dala ruku - tko zna koliko su se puta već upoznawali? Sjetka je izvadila kuverte s pozivnicama. Jednu je uručila pročelnici, drugu Rikiju, ali Koka Bujas ju je i dalje ignorirala, tobože zabavljena mobitelom. Zato je pročelnica djelovala razgovorljivo a to je jedino važno, sudio je Martini sa svog vidikovca. Primijetio je kako Tardellijevica izdvaja palac na desnoj ruci, a nakon palca, prema redoslijedu, kažiprst, pa srednjak i prstenjak s kojeg je bljesnula burma. Kako je dizala koji od prstiju, odmah bi ga hvatala drugom rukom, kao da time učvršćuje značaj svakog pojedinog prsta. Kad je napokon na red došao i mali prst, Sjetka se zanjela - zbog čega se Martini nagnuo na suprotnu stranu kao da će joj time pomoći da vrati ravnotežu.

- Da nije na djelu suočenje s konačnom i neumoljivom istinom o mažoretkinjama, pitao se prestravljeno? I zašto je ta galeristica baš tada uzela kuvertu da bi je, odmah potom, neotvorenu spustila u torbu?

Pod raskošnim bajamom činilo se kao da gospođa s bistom umjesto glave nikada neće dospjeti do kraja izlaganja, dapače, u nekoliko joj je navrata, a to se jasno vidjelo, pokazala na selo iza njih, no potom je zavrtjela glavom kao da je u stanju zanijekati čak i takvo postignuće ne bi li poanta što slijedi bila logičnija, jača. Tako to, dakle, radi stara

dijalektičarka, mislio je Martini, ne bez stanovitog respekta, ali bilo je vidljivo da se njegova kolegica sve više grbi i skuplja, stojeći ondje kao pred porotom.

A što je u međuvremenu radio Riki Rota? Martiniju se činilo kako loče iz puke dosade, nalijevajući si šampanjac iz boce koju je mudro ponio sa sobom, znajući što sve mora, kulture radi, pretrpjeti jer se babinjak proširio dolaskom dvije članice UO Pokreta spore hrane, a zatim – kako je vrijeme teklo – i dio zdruge „Kamenih žena“. Sjene rijetkih stabala išarale su jalovu zemlju između njih, dan je neopazice odmaknuo prema popodnevju.

Zadnji put kada se osvrnuo prema simpoziju svi su bili okupljeni oko festivalske majice koju je Sjetka držala u rukama. Tardellijevica je pokazivala nešto po njoj – kao da vrši stanovite markacije. Činilo se kao da ostali nastojali pomoći s kakvim prijedlogom, sugestijom – jasno, svi osim Sjetke. Martinija je tada sustigao zakašnjeli eho njezinih riječi. „Ja znam zašto Bujasici šaljem samo kapu“. Jutros im nije davao važnost, no sada je dokučio njihov smisao: ukoliko bi joj darovala majicu, to bi morao biti najveći konfekcijski broj! Ali, Sjetka joj je u svojoj diplomaciji darovala kapu te time otklonila mogući skandal.

O blažene festivalske kape.

SEDMO POGLAVLJE

Martini se nazad povezao s volonterkom Sjetkinog Call Centra, Teutom iz veoma plodne loze Bezmalinovića, u starom Renaultu 4. Na zadnjem sjedalu bile su škare za obrezivanje, vreća humusa, maskirni prsluk i još poneka alatka. Njezin otac, kako mu je putem objasnila, auto uglavnom koristi za odlaske u vinograd. Blago ponesen vinom Martini je već zamišljao skromnu i radišnu obitelj koja čvrsto stoji iza ove djevojke. Oca težaka i majku, autentičnu dalmatinsku mučenicu – uključujući i njihov jednostavni dom s konobom i vrtom kojeg krasi ostaci kakvog antičkog pilona. Obuzela ga je romantika tog zamišljenog prizora koji mu je djelovao toliko životnije od njegovog turobnog zagrebačkog djetinjstva.

U automobilu mu se ispričala zbog lošeg prijema u Call Centru, čemu se Martini slatko nasmijao. Hvala Bogu da je ovo prošlo – tako je rekla – jer se sada na miru može posvetiti festivalu kulture. Na jednom je zavoju usporila i pokazala mu djedovinu na brdu s kojeg su se Bezmalinovići svojedobno spustili na obalu. Sada se ondje nazirao kućerak iza redova vinograda koji kao da je završavao u plavetnilu neba. Ali, Martinijeve oči sve češće su bludjele po Teutinim koljenima ispod resica na kožnom minjaku. Sve ono što je do maloprije tako bolno doživljavao kao da je nestalo: Koka Bujas mogla je festivalski t shirt proglasiti običnim smećem, to mu više nije djelovalo toliko strašno. Jer čak i ako festival zaglibi u klopki dosade – Rikiju Roti usprkos – a Jungovo obješenjaštvo dokrajči jednu kulturnu iluziju, obzor nad njim ostaje golem i svijetao, kao i onaj čarobni djelić mora u provaliji iznad kojeg su upravo prošli. Kada je nešto kasnije Teuta počela pjevušiti uz glazbu s radija, učinilo mu se kako bi, što se njega tiče, mogli nastaviti u susret jednoj prekrasnoj avanturi. Vjerojatno mu se zato omakao uzdah kada se pred njim stvorila riva s tendama renomiranih proizvođača piva.

Ostavila ga je na ružnijoj strani, kod autobusne stanice. Zahvalio se na vožnji, a Teuta mu se ispričala zbog kućnih obaveza, inače bi ga pozvala na kavu u jedan sjajan ćumez, drugačiji od svih ovih kafića. Martini je bio oduševljen. Dok se oporavljao od dojmova, jedan mu je galeb, kričeći, proletio toliko blizu da je osjetio zapuh krila na obrazu.

Žamor i povici dopirali su skupa s glazbom, a na trgu između pozornice i trampolina, u mnoštvu djece, izdvajao se Miroslav Lajbek s dvojezičnim transparentom. Ovoga puta pisalo

je „Ja sam Slovak, a ne Čeh“. Njegova uspravna, gotovo isposnička figura lagano je jahala malog drvenog konjića. Zastavši, pomislio je: – Stati pred nepoznate ljude u nepoznatom mjestu, toliko je ludo, kad čovjek bolje razmisli, da je zapravo svejedno što piše na transparentu. – Osim toga, sinulo mu je kako do sada, uključivši i ovo danas, Lajbek jaše mimo ugovorenih termina: džabe. Kapa dolje Lajbeku. Njega je, međutim, put vodio na drugu stranu – prema Kapetanovoj kolibi gdje je elita s Tragedije pozvana na ručak o trošku Harija Puža Bezmalinovića, načelnika općine. Sa svojim betonskim kolonadama i potpornjima, smješten na maloj uzvisini, restoran je ličio na bazu nekog konspirativca iz Jamesa Bonda.

Penjući se, opet se ulovio kako žuri, a nipošto nije htio znojan banuti pred uzvanike. Zato je usporio. Na donjem parkingu već se razabirao žamor s terase. Dok je hodao ispod kolonada, uspio je razlučiti najmanje tri zasebna hihota, od kojih nijedan nije bio Sjetkin. Osim toga, zveckanje pribora govorilo mu je da je objed u toku. Prošao je garažu s automatskim ražnjem i drvarnicu. Ulaz na terasu čuvala su dva cementna lava. Martini je u glavi već imao sliku Sjetke kako s torbom u krilu čami na obodu stola. Vrlo je vjerojatno da se najela dekoracije nakon što je iz pristojnosti uprljala tanjur puževima koji joj se, naravno, gade. Pretpostavljao je da je prava zabava na suprotnom dijelu stola (uvijek je tako kad je Sjetka u pitanju) odakle je dopirao onaj zarazan ženski smijeh. Da to nije Koka Bujas? „Molim vas, ugušit ćete naše drage gošće“, netko je uskliknuo. Prisjetio se i one dvije gospođe – dizajnerice ili možda krajobrazne arhitektice, članice Upravnog odbora – kako između hihota sisaju puževe kućice. A onda je isplivalo duboko i promuklo he-he-tanje, posve drugačije od svih koje je do tada čuo. Kao da to he-he-tanje smjenjuje i razrješuje sve ostale smjehove. Bio je to smijeh kojemu ništa nije bilo smiješno, ali je imponirao jasnoćom svoje poruke. „Još malo i svi ćemo ionako biti mrtvi, a s nama će umrijeti i naša očekivanja i naše zebnje i na koncu sve će se nijanse istopiti, i to na vrlo prirodan način – baš kao što će za dvadeset ili trideset godina nestati i kultura za kakvu se danas zalažemo i od koje toliko strahujemo.“ He, he, he. „Zaboravi na mogućnost uspjeha i iluzije o vječnom životu umjetnosti. Od svih idola kojima se klanjaš preživljava samo ta tišina koja nezainteresirano kola između nas, kao da smo ništa.“

„Kao da smo ništa“.

Pred kolnim ulazom samo je nastavio zemljanim odvojkom te zaobišavši objekt izbio na gornji put. Hodao je nizbrdicom kroz pojas nedovršenih kuća, od kojih su neke još bili samo betonski skeleti. Ono nadmoćno, proročko hehetanje kao razjarilo mu je misli. – I Vi bi,

gospodine Jung, trebali shvatiti da je krajnje vrijeme okrenuti se poetici „Čili-papričica iz pakla“. Umjesto što se iscrpljujete na polju psihe, društva i porazu seksualnosti kasnog liberalizma, svoj talent upregnite u kakav prozni-serijal o „Avanturama zapečenog patlidžana“, recimo. I to čim prije, to bolje, s obzirom da su čitateljice poput Sjetke već na izdisaju. Nove generacije uglavnom čitaju o anđelima i demonima. Intelektualci staroga kova smatraju da je sve već napisano. Oni mlađi, koji nešto misle, opsjednuti su borbom protiv društva spektakla, gastronomijom i alter-hedonizmom. Klasičnom gnjavatoru poput Vas, gospodine Jung, koji se toliko trudi ostaviti trag, ostalo je još jako malo mjesta unutar vječnosti.

Što mislite zašto ja više ne pišem?

Došavši u hotel odjeven se bacio na krevet. Sve što je u tom trenutku imao reći Jungu, bio je rekao. Neko je vrijeme ležao i čekao da vidi kamo će ga odvesti misli, a onda je – ni sam ne znajući kad i kako – otklizao u san. Probudili su ga snažni otkucaji srca i s dojmom da se nešto dogodilo. Uzeo je mobitel sa uzglavlja. Imao je šest propuštenih poziva, od kojih četiri Sjetkina. Tada su se bučno otvorila vrata na susjednoj terasi i začuo je poznati glas.

– To je Lejdi! – Shvatio je čim je izgovorila prvu riječ.

„Draga, o čemu ti pričaš, pa do nedavno ti se ni imena nije mogao sjetiti, a sada je ovdje tebi na raspolaganju (...) Ne boj se, pa kome bi pričala takve grozote, gle, rekla sam ti koja se bitka vodila za njega na Tjednu različitosti? Do zadnjeg je dana organizatore držao u neizvjesnosti i bio nedostupan, da bi se onda odjednom javio i upitao, jeste li poslali avion? (...) Ne, ne tražim da mi budeš zahvalna, ali uvjeravam te da ga ovamo nije namamila Tardellijevica, nije da ti guram pod nos svoje zasluge, samo te upozoravam, prijateljski, da to više nije onaj Riki kojeg si upoznala na Slow Food konferenciji. Morala bi znati da se u međuvremenu silno zainteresirao za teoriju oslobođenja, da smo se vrlo konstruktivno družili na prošloj Anti-globalijadi, a prije mjesec dana i na Subverzivcu. I mogu ti reći da je napredovao(...) Ma ne, nemam te namjeru ispolitizirati, ali malo revolucionarnog erosa diglo bi cijeli festival za jednu oktavu. Suviše je sve ovo njonjavo, konzervativno, tardelijeovski... Nastup flautista, zatim kiparska kolonija pa onda taj ocvali pozer (...) Šta predlažem? Kao prvo da na stranicama svoga festivala objaviš podršku narodu Libije! Inače, tko je nadležan za noćni život na festivalu? Tkooo? – opetovala je svoje pitanje i Martini je očekivao da njegovo ime eruptira na terasi, ali Lejdi se odjednom povukla u sobu i razgovor su prigušili

zidovi. Nije se uspio ni sabrati, a Lejdi je već bila u hodniku i lupala na njegova vrata.

- Evo me, draga, na broju 106, ali ništa. Unutra je kao u grobu. Jesi ga zvala na mobitel?
Svašta.

Kasnije te noći budili su ga dreka, smijeh i glasni razgovori. Sve je započelo bukom iz foajea zbog čega mu je dugo trebalo da zaspi, a idući puta u javu ga je dozvao sablasni razgovor iz susjednog apartmana.

- Hoću da se zaposlim u tvornici, da budem u dodiru s radnicima, s autentičnim životom, razumiješ, imam utisak da se na ovakvim mjestima samo punim govnama.

- Budalaštine u vezi manualnog rada zaboravi, niti si za takvo šta sposoban, niti u hrvatskim tvornicama ima revolucionarnog potencijala. Tamo bi samo potonuo.

- Do klasne svijesti neću doprijeti s ološem i bagrom...

- Korisniji si ovdje sto puta, šta ti je odjednom? Na čemu si trenutno?

- Na Mao Ce Tungu.

- Čekaj, dala sam ti Černiševskog, jesi ga uopće otvorio?

- Htio bi što prije uzeti Lenjina u ruke.

- Ukoliko nastaviš ovako ludovati, izgorjet ćeš kao šibica. Stani na loptu, osvrni se i shvatit ćeš da smo daleko od revolucije.

- I Lenjina su uvjeravali da uvjeti za prevrat još nisu sazreli, ali ako...

- Dogovorili smo se da radiš ono u čemu si najbolji - da diskretno agitiraš u visokim krugovima. Svatko koga uspiješ preobratiti veliki je dobitak.

- Jasno - jer ja sam, na kraju krajeva, samo gay-hedonist koji kruži oko užitka kao mačak oko vruće kaše.

- Svi bolujemo od konformizma.

- Objektivno, koje su moje šanse za skok u Istinu? Jesam li dospio barem na trim stazu ili i

dalje čamim u svlačionici?

- Evo Sjetkina poruka. Tardellijevica nas zove kod sebe u apartman, moli nas da je ne iznevjerimo. Baš...

- Živim totalno neautentično među neautentičnim ljudima na neautentičnim lokacijama.

Odahnuo je kada su izišli iz sobe, prevrnuo se i ponovno zaspao, iscrpljen od ove Rikijeve žalopojke. Pred zoru mu se nakratko pričinilo kako nekakvo svjetleće tijelo rotira na plafonu, ali bio je odveć snen da bi se time bavio.

OSMO POGLAVLJE

Iz tame srednjovjekovlja – iz mračnih i krvlju natopljenih utvrda sjevera, kralj Žigmund Luksemburški osvanuo je na Mediteranu, blagoslovljen suncem koje je u izobilju i rafalno nadiralo kroz šareni vitraj na recepciji. Tog jutra Martiniju je bilo lako zamijeniti kralja s nekim proto-turistom koji podiže vizir na kacigi u potrazi za kakvom šarmantnom plažom: u ime naturalizacije, dakako. Kralj picigina, kralj boćališta, kralj najromantičnijeg zalaska... Gotovo da se sažalio nad tom žuto-crvenkastom prikazom čiju je sudbinu jučer zapečatila milostiva Tardelli, osobno.

- Dobro jutro, Vi ste s broja 204, gospodin...

Mladić na recepciji tražio je njegovo ime u knjizi gostiju.

- Jesam – preduhitrio ga je Martini.

- Gospođica Kos me je zamolila da Vas uputim u sobu broj tri. A to je soba gospodina...

- Lajbeka?

- Jeste.

Zašao je u hodnik iza recepcije, do broja tri na kojem su vrata bila otvorena. U zamračenoj sobi Lajbek se snimao malom kamerom iz neposredne blizine. Sjedio je u lotos-položaju i reflektor kamere otkrivao je njegovo izobličeno, ljubičasto lice na kojem očiju gotovo i nije bilo. Zastrašujuće se doimala i rasjekotina na gornjoj usnici, ali umjetnik je, unatoč tome, zapanjujuće mirno i usredotočeno kamerom prelazio preko natučenog lica. Sjetka je bila jedva vidljiva u sobi i kada se Martini pojavio odmah ga je izgurala van.

- Ne boj se, nema se namjeru rasplakati.

- Šta mu se dogodilo?

- Ti naravno ništa ne znaš. A kako bi i znao kada ne otvaraš mobitel. Jesi se naspavao?

- Molim te, reci mi otkud mu sve te masnice.

- Hm, da... Postoje indicije da su ga presreli neki Česi kojima se nije svidjela poruka na

transparentu. Napadnut je na stubama ispod hotela.

- Kada?

- Oko pet ujutro, još smo svi bili budni. Imam osjećaj da će mi se glava rasprsnuti. Kakva idiotska noć.

- Uopće nisi spavala?

- Pa policija je do maloprije bila ovdje, ja sam također morala dati službeni iskaz. Jadan naš Lajbek, užas.

- Jel ga itko pogledao? Ta glava ne izgleda dobro.

- On se osjeća izvrsno. Već je u stvaralačkom zanosu, zar nisi vidio. Isuse dragi, evo i njih. Vratili su transparent! - Sjetka je gotovo kliknula, ugledavši tri spodobе na ulazu u hotel. Riki, sa šeširićem na tjemenu, sav u bijelom, zgužvan i dlakav po trbušćiću - oruđe historijske nužnosti - teturao je po lobiju na svojim tankim nožicama. A Pseudo Čunović, lišen kostima mletačkog plaćenika, sada je bio u neakvim olinjalim Žuja-bermudama, bos i gol do pasa i za sobom je ostavljao mokre tragove. Slavodobitno je podigao transparent i zaderao se u lobiju: - Slovačka! - Pokraj njih dvojice Lejdi je izgledala čedno, u dimijama koje su joj učinile debljom no što je uistinu bila.

- O Čunoviću, dragi, pa gdje ste našli taj transparent?

- Izronio sam ga ispod rive.

- Kod cijevi za kanalizaciju - precizirala je Lejdi.

- Radi umjetnosti skočio bi i u pakao naglavačke. Iako mi nije jasno što je tu točno umjetnost...

Tada ga je nadglasao Riki: - Taj ve-eliki gospodin zbog plemenite, nesebične i herojske žrtve koju je podnio zaslužuje da... - Svi su ga napeto gledali kako se ljulja dok nije nekako upao u fotelju.

Lejdi je također bila euforična.

- Imaš renomiranog umjetnika koji je napadnut zbog svog konceptualnog čina, kakav god on bio. Imaš krv, stigme, transparent i policijski zapisnik! Draga, tvoj festivalčić uspio je i prije

no što je počeo. Kakva si ti jebana sretnica!

- Ah... Što da radim?

- Sazivaj press konferenciju.

- Trta me da sve skupa ne padne u sjenu jednog jedinog događaja. Samo toga se bojim.

Riki se uspio ponovno oglasiti iz foajea.

- Taj vee-liko gospodin iz kule zaslužuje daaaa...

- A konjić? jeste možda i njega izronili?

- Konjića su pojeli cipli.

Svi su se, izuzev Rikija, okupili na vratima Lajbekove sobe i promatrali uručenje transparenta.

- Zna li tko kako se na slovačkom kaže „snimajte“?

- Valjda „snimajce“.

- Bit će pravo čudo ako Lajbek s ovom video-instalacijom ne uđe u MoMu već iduće sezone. Jesen 2013. Ili 2014. Taj dečko zna šta radi - uvjeravala ih je Lejdi.

- S ovim? Ali, gdje je tu vrijednost?

- Vi ste, Čun-Čunoviću, zapeli u figurativnom slikarstvu pa Vam se čini da je svijet poludio. U čijoj ste klasi uopće diplomirali?

- Ja sam besklasni slikar.

- Molim Vas, prijedimo u foaje i ostavimo ga da dovrši posao. Nadam se samo da će do sutra navečer biti spreman za otvorenje.

- Hoće li mene netko upoznati s idejom njegovog festivalskog performansa?

Pseudo Čunović je odlučio sve počastiti kavom iz aparata.

- Lajbekove umjetničke varijacije u službi su jačanja slovačke prepoznatljivosti u eri globalne, društveno-političke nivelacije te svodenja pojedinca na potrošača...

Lejdi se napokon obratila Martiniju.

- Priča se da si izbjegao čak i puževe u Kapetanovoj kolibi. Neki bi to mogli shvatiti kao gestu prezira. Šta imaš reći u svoju obranu?

- Ne volim puževe.

- Utječi na Sjetku da što prije sazove konferenciju za tisak, hajde.

- Ja ne mogu utjecati ni na koga.

- Bojim se da time naš program mičemo u drugi plan, i to na račun jednog slučaja koji je, naravno, za svaku osudu, ali koji nam dugoročno ne ide u prilog. - Sjetkin je glas, nakon svega, već podrhtavao.

- Šta Miltonov priručnik kaže u vezi toga?

- Upozorava na opasnost od jednokratnog publiciteta.

- Nisi li izjavila da je Lajbekova poruka zapravo očajnički apel da napokon i Slovaci na Jadranu prestanu biti Česi ili Poljaci ili šta ti ja znam tko i postanu ono što jesu?

- Mačak, slobodno reci što misliš.

- Bilo bi dobro da se posavjetujemo s ljudima iz njihovog konzulata u Zagrebu - rekao je, na što mu je Lejdi dobacila: - Kukavico.

Sjetka mu je uputila pogled kojim kao da je poručivala: „Ipak je dobro što sam te pvela sa sobom“. Ali baš u tom joj je trenutku zazvonio mobitel u torbi.

- O halo, halo, jutro i Vama, gospođo predstojnice, jeste uspjeli bar malo sklopiti oči (...) Mogu razgovarati, kako da ne.

Povukla se ispod vitraja, a Pseudo Čunović je skinuo šeširić s Rikija i nataknuo ga na svoju kabastu glavu.

- Žigmund, naš suvremenik.

- Mičite to s glave.

Sjetka je, po završetku razgovora, signalizirala Martiniju da joj se pridruži u blagovaonici.

- Vidiš kako ruje? Uporno hoće ispolitizirati festival! Odlično si je utišao. Hvala ti.

- Iskreno sam to mislio.

- Mene zapravo drži ona jučerašnja blamaža od igrokaza. Znaš li da je Tardellijevica definitivno okrenula leđa žigmundizaciji. Izgleda je to gotova priča. Bila sam s njom u društvu kada je diktirala intervju preko telefona. Na svoje sam uši čula kako govori da bi se mještani trebali okupiti oko neke primjerenije povijesne ličnosti.

Tost umočen u maslinovo ulje dohvatila je svojim prednjim zubima; za to vrijeme Martini je nanosio sirni namaz na kruh.

- Također - nastavila je - mažoretkinje su od sinoć prestale biti naša briga. Samo neka djevojke i dalje marljivo vježbaju, hi, hi, nas se to uopće ne tiče.

- Aha.

- Samo to? „Aha“? Jutros si mi nekako škrt na riječima.

Vrhom vilice prevrtala je kajganu po tanjuru.

- I tebi je jasno da moramo poduzeti određene programske korekcije.

- Aludiraš na nastup limene glazbe?

- Samo preko mene mrtve, mačak.

- Laser šou?

- O zlobo ime ti je Martini.

- Šta je onda preostalo?

S mukom je progutala zalogajčić.

- Sutra uplovljava Brod ljepote i trebali bi ga nekako inkorporirati u popratni program festivala. Tu očekujem i tvoju pomoć.

- Moju? Kreativni direktor ti spava u foajeu.

Tada ih je zakrilila sjena Pseudo Čunovića. Podbočio se o njihov stol; kapi mora blistale su mu u rijetkim vlasima na glavi.

- Direktorice, ja bi morao znati imam li ili nemam Vaše zeleno svjetlo? Postupat ću samo pod tim uvjetom, kunem se.

- Želite moj blagoslov? Za što? Za zeca u šumi? Vi se još niste otrijeznili, prijatelju.

- Savršeno znam što govorim.

Obratila se Martiniju.

- Uvjerava me kako mu Lejdi cijelu noć daje nekakve tajne signale. Moram priznati da ja nisam ništa primijetila.

- Previše ste zaokupljeni poslom pa ne vidite što Vam se zbiva ispred nosa, ali vjerujte mi da ne bi govorio bez veze. To nije u mom stilu. Osim toga, kao prijatelj festivala ne želim ništa poduzimati na svoju ruku.

- Ja sam imala druge ideje...

- Ovdje se radi o spontanom postupanju, a ne o konceptima.

- U redu, imate moje zeleno svjetlo, a sad me pustite da sažvačem kajganu na miru.

Pseudo Čunović je oduševljeno zamahnuo desnicom i Sjetka je preko volje dignula ruku kako bi primila njegovu peticu.

- Obećavam da ću je vratiti do početka festivala. Ugodan dan želim.

- U sobi mi leži čovjek u šljivama, tehnička ekipa se ne javlja, u Glavnom uredu šuruju iza mojih leđa... Jesi ti sada pao u depresiju?

- Pitam se samo da li je taj čovjek normalan.

- Tko uopće kaže da je.

- Neko jutro urlao je s kule, ali svi se prave kao da ništa nisu čuli.

- Možda si sanjao?

- A jesam li sanjao i da mi je jučer prislonio mač na srce? Pokušaj me još uvjeriti i u to.

- Dok si ti spavao ja sam se nadmudrivala s policijom. Možda našoj Lejdi nedostaje dodir s barbarogenijem Čunovićeve kalibra, na čijem obzoru još uvijek ima nade za Događaj-Istinu?

- A kad obzor zaodjene ljubičasti veo predvečerja - uopće nije isključeno da se Lejdi prepusti umjetnikovom kistu u njegovom ateljeu.

- Hi, hi, ispao bi akt s glavom Kralja Žigmunda.

Martini je odlučio prijeći na stvar.

- Tko stoji iza Broda ljepote?

- „Tko stoji iza toga“, sad zvučiš kao isljednik. Ideju mi je sinoć nabacio vlasnik pužane, gospon Hari, a i ostali su u tome vidjeli jednu post-modernističku, sasvim uključivu intervenciju... Inače, taj Hari mi se ispričao zbog nesporazuma oko majica. Rekao je da je njegov nećak iz općine pretjeruje i da se veze između kulture i poduzetništva mogu ostvarivati i na druge načine. A vidim i ti si je odjenuo. Za svaku pohvalu.

- Što s našom autonomijom? Uvjeravala si me da svaki ustupak pojačava rizik od otvaranja Pandorine kutije. Hoće li sada svatko tko se sjeti zadirati u program?

- Radi se o popratnom događaju, slušaš li me ti, o nečemu što nije organski vezano uz naš program.

- Ako misliš da će ti Jung čitati na palubi, među top-modelima, grdno se varaš.

- Pusti Junga, ima i drugih izvođača. Recimo, kipari. Što kažeš da se njima obratim? Oni mi se čine kao fleksibilna raja, ha?

- Već vidim naslov u novinama: Kiparska radionica ljepote.

Na tu primjedbu Sjetka je ispustila vilicu, kao da joj naglo prisjelo i jelo i razgovor. Nije li dovoljno to što mi se Koka Bujas cijelu noć ni jednom nije obratila? Pa taj Puž i njegovi seksistički vicevi kojima su se one dvije babe iz Pokreta smijale kao lude na brašno. Ali, sve bi to još otrpjela kada bi imala barem jednu jedinu, običnu, malu, sasvim majušnu garanciju da Tardeljevica iskreno i bez fige u džepu stoji uz nas...

Ali, ja je još uvijek nemam, tako su mu govorile njezine staklaste oči.

Zaplakala je tiho pokrivši lice, a između prstiju izmigoljio joj je crvenkasti vršak nosa. Bez namjere da intervenira, Martini je ustao i otišao popušiti u stražnje dvorište hotela. U kasnijim analizama onoga što se dogodilo ili se nije dogodilo na festivalu, ovaj trenutak će imati značajku prijeloma. Smatrao je da se upravo tada u njemu začela ideja o odlasku, iako

je, naravno, u tom trenutku još nije bio sasvim osvijestio.

Poslije, dok se oporavljao u „Žigiju“ svjedočio je kako se njegove fantazije ostvaruju. Na pramcu brodice koja je isplovljavala prepoznao je Lejdi. Stajala je na pramcu, raskoračena i okrenuta pučini kao Helena Trojanska, a kormilom je upravljao Pseudo Čunovića u ulozi Parisa. Kada su se našli u ravnini s kafićem Martiniju se pričinilo da mu Lejdi odmahuje s palube, baš njemu, ali nije uzvratio. Zaklonio je lice novinama. Upravo je čitao intervjuu predstojnice Glavnog ureda za kulturu koji je, naizgled, kao povod imao otvorenje Etno-eko sela na Tragediji. Najavljivala je sezonu bogatu kulturnim senzacijama, uz obećanje da pritom ni jedan kutak, ni jedno selo u Dalmaciji, Istri i Primorju, neće biti zaboravljeno. Unatoč recesiji? E baš njoj u inat, odgovorila je. Ona nas je nadahnula za još kvalitetniji odnos prema kulturnim potrebama stanovništva, razjasnila je dalje u razgovoru. Na pitanje o aktualnim prijedorima u vezi žigmundizacije i mogućih smjena turističkih djelatnika, Tardelli Britvec odgovara: „Ako se kulturno nasljeđe ijednog mjesta želi prikazati kao autentično, u tom slučaju ono mora imati punu podršku struke i mještana. U suprotnom, takva autentičnost kad-tad pokazat će se kao izdaja baštine koja možw prouzročiti napetosti između ključnih igrača: turoperatora, općinskih vlasti i mjesnog življa. Stoga mi u Uredu za kulturni turizam imamo pravo i dužnost ispraviti takve pogreške“. Pri kraju ovog intervjua apostrofiran je i njihov festival, i to u društvu s još nekolicinom srodnih po izričaju i opsegu. Tardellijevica ih je navela kao „primjere solidne prezentacije urbane kulture u djelomično do pretežno ruralnom okruženju, a njihov uspjeh, rekla je, ovisi o fleksibilnosti organizatora i njihovoj spremnosti na prilagodbu zahtjevima sredine.“ Je li Sjetka ovo vidjela, zapitao se i uključio mobitel koji je ispisao nekoliko njezinih poruka.

Sidi u foaje, svi smo tu, ima vrhunskog konjaka. Pseudo Čunović izvodi bijesne gliste.

Parodija.

Maćak, zbog Tardellijevice, ako već ne zbog mene? I da vidiš dvoboj citatima.

Kako se zove onaj Mađar o kojem je Krleža pisao? Pjesnik i revolucionar? Htjela bi ispasti upućena (smiješak)

Sad su već malo naporni...

Zanemari sve. Laka ti noć.

Ta je poruka bila poslana u 3.27, kao posljednja u nizu. U to doba, ako se dobro sjećao, tulum se preselio kod Tardellijevice u sobu. Poslije se više nije oglašavala.

Kada ju je nazvao, glas joj je bio neočekivano tih, gotovo mazan. Zamolila ga je da se javi malo kasnije, ali kada joj je spomenuo intervju u novinama ipak je zaželjela da joj pročita najinteresantnije dijelove, pogotovo one posvećene njima. Neko je vrijeme trajao muk u slušalici, kao da je u sebi vagala riječi koje je čula. Učinilo mu se da čuje još nečiji glas u pozadini, kao da ima društvo, ali Sjetka je prešla na drugu temu, na svoj razgovor sa slovačkim konzulom u Zagrebu koji joj je savjetovao da se klonimo medija, koliko god je to moguće. Najzad, zamolila ga je da Barba Luju i plakate uzme na sebe.

- Neka to bude tvoj prvi festivalski zalogaj.

- A gdje si ti? - upitao ju je.

- Micak, gdje bi bila.

- Nadam se da te nisam prekinuo u nečemu.

- U čemu bi me prekinuo? Važno je cijelo mjesto danas bude oblijepljeno plakatima.

- Shvatio sam.

- Bok.

Bilo je vrijeme ručka i riva je opet opustjela kada su se Lejdi i Pseudo Čunović vratili na kopno. Martini se držao kao da ga se ništa od toga ne tiče, da to nije njegova domena pa je krenuo za svojim poslom. Samo neka se oni zabavljaju. Odlučio je iskoristiti besplatni obrok u Kapetanovoj kolibi, a poslije toga, mislio je, zaputit će se u hotel i uz neko dobro štivo privesti će još jedan dan kraju.

A možda i nešto usput pribilježi.

Hodao je uz more. Vjetrić je otpuhao vrelinu i postalo je gotovo ugodno. Sitni, nestašni valovi lomili su svjetlost u zaljevu, a otočići su se doimali bližim no što su bili. Razmišljao je o tome kako bi već bilo vrijeme da ga osvojiti ljepota pejzaža, kako je sve to vrijedno divljenja, barem je tako uvjeravao sam sebe, iako mu je pred očima bila Lejdi na palubi, u onom prpošnom stavu, raskoračena i s kosom preko lica. Da ipak nije zaljubljen - još si je

jednom postavio to pitanje kao da želi raskrstiti s bar jednom od festivalskih utvara koje se rađaju i umiru u Sjetkinoj glavi.

- Čuuuvaj! - Nakon uzvika, prepala ga je i truba motocikla. Maknuo se uz rub priobalne ceste. Iako su oba putnika imali kacige, bilo mu je jasno o kome se radi. Na okuci Lejdi je vrisnula i nasmijala se, a još mokra kosa zalepršala joj je ispod kacige. Ubrzo su iščezli među kućama, ali minutu poslije ugledao ih je na gornjoj serpentine, odakle se i dalje čula cika i brujanje motora na usponu.

Martini je obišao ključne punktove u staroj jezgri, mjesta za oglase, izloge dućana i kafića. Pojeo je crni rižoto i naručio čašu vina, sve na ime festivala, ali uoči polaska uznemirio ga je razgovor koji je odnekud dopirao.

- *Velika, bljedunjava plavojka, malo jača u bokovima. Sigurno si je viđao ovih dana. Nosi četvorku, minimalno.*

- *Imate li konkretnu ponudu ili?*

- *Tu smo da se dogovorimo. Nudim ti reviju tradicionalnih frizura, plivački maraton i koncert na Dan pobjede s vatrometom. Sve tri manifestacije u cijelosti su pokrivene sponzorima.*

- *A Brod ljepote?*

- *Zaboravi. Potpisali smo ugovor s televizijom, s njihovim voditeljem.*

- *Moj dan je dvijesto pedeset eura plus troškovi. Imate li toliko?*

- *Kažem ti, pokriveni smo od glave do pete.*

- *Šta ja trebam učiniti?*

- *Da iskoristiš svoj utjecaj. Oslobodi je, razgali, utrpaj joj nešto u piće ako je potrebno, ne moram ti ja govoriti kako se to radi.*

- *Smije li se znati tko stoji iza toga?*

- *Radi se o jednom starijem, anonimnom gospodinu koji će se pojaviti na ugovorenom mjestu u ugovoreno vrijeme.*

Kada je, izlazeći, bacio pogled u separe, ondje nije bilo nikog. Je li kucnuo čas da napokon iziđe iz Sjetkine glave? Ili je prekasno čak i za to? Što ako svi ti likovi – uključujući iskupitelja dosade Rikija Rotu – uopće ne postoje na način na koji ih Sjetka, odnosno on, zamišljaju? A možda ne postoji čak ni on kao on, nego samo kao odraz, kao sablast Sjetkine fantazije koja se razuzdala i izopáčila do krajnjih granica?

Čak su ga i uzdasi iz Lajbekove sobe, pokraj koje je prošao, asocirali na strastveni, životinjski seks... Popeo se na prvi kat; između apartmana broj dvanaest i četrnaest zjapila je numerička praznina. Broj trinaest je preskočen, dakle, tako da je Sjetkin apartman na broju 14 dolazio nakon broja 12, rezerviranog za Junga, s time da se poslije četrnaestice brojčani niz normalno nastavljao do kraja hodnika.

Vrata Sjetkinog apartmana bijahu odškrinuta pa ih je samo odgurnuo.

– Sjetka – zazvao je, pretpostavivši da je na balkonu, da ga ne čuje. Unutrašnji raspored apartmana bio je istovjetan njegovom – brat blizanac s pogledom na onu traženiju, morsku stranu. Razgrnuo je zavjesu, ali ni ondje je nije bilo. U fotelji se nazirao otisak stražnjice. Mogao ju je ondje zamisliti među svim tim fasciklima, brošurama i knjigama – s olovkom među zubima i „Zlatnim priručnikom za male i srednje budžetne festivale“, odložen na rukohvatu fotelje i otvoren na poglavlju 7: „Održavanje dobrog raspoloženja i vodič kroz šale po ciljanim skupinama“. Pod hrpicom papira i raznobojnih markera pak nazirala se naslovnica Jungovog romana. Uzeo ga je i brzo prelistao, zamijetivši uši na pojedinim stranicama, kao i tanku, ali vidljivu crtu olovke ispod nekih rečenica... A onda ga je zainteresirao crtež na listu bijelog papira, nešto poput rukom oblikovane sheme u kojoj su linije sa vrškom kao u strelice išle su od inicijala do inicijala – s time da su neke imale vrške na oba kraja. Dešifrirao je inicijale: Ly je Lejdi, S bi morala biti Sjetka, a PČ – Pseudo Čunović, naravno. Sebe je prepoznao u slovu M. T je morala biti Teuta, a L je Lajbek. Pratio je smjer Amorovih strelica, od koji su neke bile prekrižene, recimo, kao strelica između PČ i S, ali je zato druga strelica povezivala PČ i Ly. Od njega su vodile dvije strelice, ali su obje na krajevima imale upitnike. Interesantno... Zato je jedna strelica povezivala slova S i L. Kada je to ugledao tiho je izgovorio: – Čovječe...

Ilustracija!

Odložio je ljubavnu križaljku i hitro izišao iz sobe, ne mareći je li sve ostavio kako je bilo.

Strelica ga je vratila na prizemlje, pred Lajbekovu sobu. U mobitelu je našao Sjetkin broj u vrhu najčešćih poziva. Na trenutak kao da se premišljao, a onda je ipak stisnuo tipku i prišao vratima Lajbekove sobe. Veza se odmah uspostavila, a trenutak kasnije iznutra su zasvirale fanfare „Ode radosti“.

Sjetka je brzo reagirala.

- Darling, ti si - rekla je to, kako mu se činilo, senzualnije no ikada prije. Nije odmah odgovorio, pa se ponovno oglasila, samo malko nepovjerljivije.

- Halo?

Vratio se do recepcijskog pulta.

- Ovaj... Možeš razgovarati?

Kratko je pričekala s odgovorom.

- Naravno, samo reci.

- Gdje si ti? Da nisi možda još u sobi?

- Spavala sam. Oprosti.

„Ona je spavala“. To je htio čuti.

- Koliko može biti sati? Jel ima četiri?

- Četiri i deset.

- Sranje.

- Dobra je vijest da su plakati vani - dometnuo je hineći opuštenost.

- Bar nešto. Hvala ti.

- Što ima novo s Lajbekom?

- Bolje je, oporavlja se.

- To je ipak najvažnije.

- Slažem se, micak.

Nešto kasnije, dok je sjedio u apartmanu s koferom među nogama pomišljao je na Sjetkine suze od jutros, kao i na one od prekjučer na kuli, one s kojima ga je dočekala, pa čak i na suze o kojima mu je govorio Pseudo Čunović i u koje ni jednog trenutak nije imao razloga ne vjerovati. Sjetio se kako mu se prvu večer privila uz rame i rekla: „Ići će to nama, zar ne?“ Sada su mu se vraćali njezini skrupulozni pogledi i svi oni darling, mačak i micak uz koje je potajno vodila pregovore s Rikijem. Sve ga je to sada ispunjavalo bijesom. Činilo mu se da bi lakše podnio Kusala, nego Lajbeka. S Kusalom bi to bilo „bez emocija, svrhovito“. Otkuda sada Lajbek? Sve mu je to nahrupilo u glavu dok je prikupljao stvari po apartmanu i bacao ih u torbu. Nije imao puno toga za vratiti. Tijekom proteklih dana uspio se presvući samo jedanput, zamijeniti čarape, gaće i košulju. S vješalice u ormaru skinuo je preostale košulje, ukupno njih sedam, za svaki dan po jednu drugačije boje. Bezobzirno ih je ugurao u torbu. Svukao je festivalsku majicu i bacio na vrh. Uzeo je neku drugu, u tom trenutku mu je bilo svejedno s kojom će je zamijeniti. A kada je i to riješio kroz prorez na žaluzini ugledao je barku na pučini koja nije bila veća od nokta. Bilo je neobično lako pasti pod utjecaj ove iluzije. I on se osjećao donekle zaveden obećanjima o prepuštanju i stapanju – o tome kako je, usprkos svemu, još uvijek moguće pronaći nevinost života. „More, vedro nebo, baština...“, to su bile Sjetkine riječi, no onaj uzdah što je uslijedio nakon njih – toga se još bolje sjećao – kao da je razabirao jaz već u začetku i radi njega bi katkada dobio potrebu učiniti nešto užasno nekulturno – iako si nikada nije dao pravog oduška. Unatoč tolikoj strci, denuncijacijama, iscrpljujućim razgovorima i suzama kojima je svjedočio! Trebao bi izići na terasu i zaurlati u oslobađajućem činu a la Pseudo Čunović, glasno priopćiti ono što zaista misli, ako uopće nešto misli – ili je to što misli uopće nešto više od fraze, općeg mjesta, već viđena i na neki način očekivana gesta, simptom nelagode otisnut na prijavnici hrvatske kulture.

Bludeći užarenim očima po apartmanu još se neko vrijeme tješio u dugim, krležijanskim rečenicama, a onda se sjetio da nije napisao poruku za Sjetku. Sam tekst sročio je veoma brzo, kao da ga je već imao spremnog u podsvijesti. Trebao ga je samo gotovog prebaciti na listić hotelskog papira.

DEVETO POGLAVLJE

Invazija je započela u ranim jutarnjim satima, kombiniranim zračno-pješačkim desantom koji su činila dva terenca s oznakama GUKT i helikopter HRZ-a. Skupina kulturnjaka u zvaničnim odorama rasporedila se po rivi na okolnim terasama kafića, ali mještane je probudio helikopter dok je tražio mjesto za slijetanje. Na koncu je aterirao na rivu. Iz njega su izišli Tardelli-Britvec i Riki Rota, također u novim odorama; nakon raporta, Tardellijevica je dala znak za početak dežigmundizacije.

U Turističkoj zajednici nije bilo otpora. Ured je zauzet veoma brzo, a materijali, brošure i primjerci monografije sa Žigmundom na naslovnici ubrzo su izbačeni van, pred zgradu. Roko Bezmalinović razvukao je žutu traku preko izloga i tako zapečatio biro. Dok su pripremali veliko spaljivanje – s kule se oglasio bojni rog i lijepo se vidjelo kako se stijeg Kralja Žigmunda uzdiže na jarbolu, gdje je prkosno zalepršao kraj državne trobojnice. Tardelli-Britvec smjesta je naložila atak na kulu.

- Dođite na kulen i žigmundovku – doletio je iznenađujuće bezobrazan odgovor s vidikovca.

Djelatnici GUKT-a zalegli su na okolne humke dok je helikopter, kružeći, izbacio nekoliko dimnih bombi; kroz otvore na kuli prokuljao je dim. Ružnjikavo zdanje je uskipjelo. A nedugo potom kroz kapiju su istrčali Žigmundovi vitezovi, kašljući i bacajući se uokolo. Snimatelj GUKT-a išao je od jednog do drugoga, moleći ih da ne gledaju odveć napadno prema objektivu kamere. Nakon što su jurišnici upali u kulu, iz utrobe se začulo više kratkih rafala. Najzad su, pod pratnjom, izvedeni glavni urotnik: kralj Žigmund u metalnom prsobranu i plaštu s insignijama koji se vukao za njim. Za njim je koraćao dvorski slikar Pseudo Čunović.

Njihova je pojava isprovocirala okupljene, oni najgorčiji pljuvali su ih. Direktor Turističke zajednice – sada već svrgnuti kralj Žigmund – prkosno je gledao u kameru, ignorirajući molbe snimatelja GUKT-a.

Iskoristivši pomutnju, Martini je šmugnuo u kulu; dim se u međuvremenu slegao, situacija se postepeno normalizirala. Uzeo je baklju sa zidnog stakla, prišao truplu i bez razmišljanja maknuo vizir s lica: pod njim je prepoznao Teutu, Sjetkinu volonterku. Činila se mrtvom. Baš ona – djevojka prema kojoj je Sjetka usmjerila vektor ljubavi na onoj shemi. Ali, nije se stigao

ni primjereno rastužiti jer je Tardellijevica već držala predavanje. Sudionici festivala slušali su je kako iznosi najnovije dokaze o poprečnoj gredi u stropu kule, pravom malom biseru na prijelazu iz kasne romanike u ranu gotiku, koja svjedoči o miješanju stilova na tlu Dalmacije. Tardellijevica je zatim upozorila na oblike prozora koji upućuju na orijentalne utjecaje, neznatne, ali vidljive iskusnom oku medijavelista, što samo po sebi predstavlja kunst-historijsku senzaciju. Pošto već prva sjevernija kula gubi tu značajku dok su one južne kule mahom turske stražarnice. Kada je Martini ponovno spustio pogled na Teutu, snop svjetla preko njegove glave osvijetlio joj je lice. Bio je siguran da je napućila lijepe usnice.

- Ovako ćemo: na moj znak glavom nagnite se prema gospođici, ali malo iskosa - da poljubac bude cijelo vrijeme u kadru. I bez jezika - uputio ga je snimatelj koji je kružio iznad Martinijeve glave.

Teuta ga je gledala napućenih usta i Martini joj je, na snimateljev znak, utisnuo jedan kosi poljubac. Čuo je Sjetku kako viče „Bravo“ i nakon toga aplauz.

- Hvala - stigao je još reći prije no što je progledao. Na terasi je, iza zatvorenih vrata, gorjelo zaboravljeno svjetlo. Imao je dojam kao da se više nema što udahnuti, da su zalihe kisika u apartmanu iscrpljene. Nerado se uspravio u postelji; sat na mobitelu pokazivao je: 4.54. Više nije bilo govora o spavanju.

A nedostajalo mu je i svježeg zraka. Otvorio je vrata balkona, udahnuvši noćni zrak, prije no što će zapaliti cigaretu. Povukao je dva-tri dima, više od toga nije mu prijalo. Zatim je dovršio pakiranje, ali prije no što će krenuti još je jednom preletio sadržaj poruke za Sjetku. Nema se tu šta dodati, zaključio je i presavio listić. U hodniku vladao je mir, a dolje u foajeu, na recepciji, oči Kralja Žigmunda nekako mangupski su ćirile kroz djeliće stakla. Nije bilo noćnog dežurstva pa je ključ s porukom odložio na pultu.

Odmičući glavnim stubama slušao je jednoličan topot rotirajućih štrcaljki, a čunjasti tornjić kule, obasjan reflektorom, nalikovao je ljuskavoj koži reptila. Tko zna što se jučer događalo u ateljeu, možda se Lejdi, ugledavši one bezvrijedne varijacije na temu - onaj kič - u zadnji čas osvijestila i zahvalila Pseudo Čunoviću na izletu s barkom. Taj mu se rasplet odjednom činio kao jedini moguć. Kako je uspio posumnjati da je ispalo drugačije?

Iznad skupljenih suncobrana na rivi zora je kasnila. Dok je vukao kofer crkveno se zvono oglasilo osam puta - najmanje toliko udaraca je izbrojao, iako je na njegovom satu bilo točno

pet. Netko je tada otvorio vrata Call Centra i izletio skupa s taktovima glazbe. Nakon što se ispostavilo, opet je šmugnuo unutra.

Musavi izlog usporavao je pa i deformirao kretnje u lokalu, a lica je učinio nekako sablasnim. Približivši se staklu uočio je Lejdi u jednoj solo dionici. Njihala se zatvorenih očiju, kružeći dlanovima i ramenima zbog čega je, barem na tren, dobio poriv da joj se pridruži u zadimljenoj festivalskoj izbi. Ali, tada se odnekud stvorio Pseudo Čunović i sve pokvario jednim grubim poljupcem. Malo dalje, za stolom ključao je Onaj-Čije-Ime-Ne-Spominje pod svojim malim šeširićem, a kada je s mukom uspravio glavu – na licu mu se ocrtalo nešto karakteristično, toliko već puta viđeno i potrošeno. Ali, što ako on još uvijek sanja ovaj mutni prizor u kojem se Sjetka upravo penje na stolac – uz pomoć Pseuo Čunovića – zakoračivši na radni stol. Kada je podigla i drugu nogu, haljina joj se zategnula i izgledalo kao će ljostnuti, složiti se dolje i tako platiti za svoj egzibicionizam. Ali, u snovima takve se stvari ne događaju i nakon što se uspravila, svi su joj zapljeskali.

Bože, koliko tijelo – kao da je tek sada, ugledavši je na stolu uviđao Sjetkine prave dimenzije. Bilo je mučno svjedočiti svemu tome trijezan iza prljavog stakla. A što je ovdje drugo radio nego svjedočio, osluškujući i gledajući? Sanjajući... Odmaknuo se i zaputio do postaje s nadstrešnicom, pedesetak metara dalje. Autobus se upravo obrušavao niz serpentine uz poznati, mahniti huk. Zaustavio se samo da pokupi njega, jedinog putnika s ove stanice, tako da su odmah krenuli dalje. Nebo se napokon otelo tmini, kuće i krovovi izranjali su na obroncima, a s jednog zavoja vidio je spomen park i trampolin na rivi. Zatim su se ukazale i konture pozornice na kojoj će Lajbek trijumfalnim jahanjem otvoriti festival kulture. S magistrale riva je bila samo neznatni okrajak po kojoj vršljaju mravi. Ako je zabava gotova – ako je Sjetka sišla sa stola i ako je trenutak ludila već minuo – njezini strahovi i brige bit će pometeni. U to je bio uvjeren, bez obzira na svoj izdajnički čin. Ne čuči li, uostalom, u začetku svake veze i njezin kraj? Zbogom lažna gesto, zbogom uljudna tjeskobo. Zamišljao je kako joj na recepciji uručuju njegovu poruku i kako očima prelijeće tih desetak redaka. Iako je nastojao izbjeći bilo kakvu dramu, nagovještaj ljutnje ili razočaranja... Nipošto nije htio da se Sjetka osjeti krivom radi odluke koju je donio. Odgovornost je jasno i glasno preuzeo na sebe, već u prvoj rečenici, iako su mu, a to je sada uviđao, argumenti djelovali vrlo općenito. Što može čovjek pomisliti kada se poslije svega netko pozove na „raskorak između želja i mogućnosti“? Napisao joj je da je zalutao u taj posao, kao da ona to ne zna. Čak i da je kojim slučajem ostao, napisao je, njegove bi dužnosti ionako pale na Sjetkinu grbaču. Tu je,

dakako, najviše mislio na zabavni dio, ali ju je lukavo prešutio.

- *Sjetka, tko Vas je opet ražalostio?*

- *Martini je otišao.*

- *Bilo je to samo pitanje trenutka.*

- *Doista to mislite?*

- *Čim sam ga ugledao na kuli, to mi je bilo jasno.*

- *O Čunoviću...*

- *Isplaćite se, bit će Vam lakše.*

A onda mu je sinulo da je i Jung već sigurno na cesti i da putuje prema odredištu. Da mu je proviriti u taj automobil i doživjeti ozračje među putnicima! Jung je vjerojatno ponio novine kako bi što manje morao komunicirati. Ili je čak posegnuo za knjigom kada je shvatio da mu je Sjetka namijenila za suputnike dvojicu gastro nomada. Što bi mogao čitati? Valjda nije uzeo svoju knjigu. Možda prije nekog starijeg mislioca, nešto teško kao protutežu lakoći koju mora otrpjeti u automobilu. Znao je koliko prezire tu pompu oko kuharskih šefova, iako su njegovi suputnici bili nešto posve drugo, skoro pa intelektualci, kako ih je Sjetka opisala.

Kada su stali na parkiralištu jednog krajputaša, vozač je objavio polusatnu stanku za ručak. Na odmorištu krajputaša bilo je živo. Ljudi su jeli kraj svojih automobila, vršili nuždu i žmirkali prema suncu. Najglasnija je bila skupina mlađih muškaraca ispred žutog kombija, međusobno su se prskali pivom i hvatali po parkiralištu. Martini je pročitao natpis na kombiju: Umjetnička radionica „Kamenko“, shvativši da su to sudionici Male kiparske kolonije, isti oni koje Sjetka želi uvrstiti u program na Brodu ljepote.

Kao popratni sadržaj.

U trenutku je zaboravio po što je krenuo. Je li htio uzeti kavu? Ako je i imao takve namjere,

odbio ga je red pred šankom i blagajnom. Vozač autobusa pak sam je jeo za stolom. Raspršene misli, međutim, najednom su se okupile u jednu jedinu: uskočiti kiparima u kombi! Bili su dovoljno otkaćeni da ga prime bez suvišnih pitanja. Udijelit će mu pivo, malo se stisnuti na sjedalu i za dva sata bit će opet na svom radnom mjestu.

A prtljaga?

Tih nekoliko knjiga i majica nisu vrijedni brige, zaključio je.

Vratio se kroz restoran i išetao na parkiralište.

I kada dođu na rivu pred svima će pohrliti ravno Sjetki u zagrljaj. Gotovo da ju je čuo kako nešto mrmlja o njegovoj poruci i ugašenom mobitelu, o tome kako je ovih nekoliko sati bila najtužnija direktorica festivala na Jadranu. Ali, ništa od toga više neće biti važno. Ni zlobna došaptavanja sa strane, niti kolutanja očima... Dok je pogledom tražio kombi žute boje po parkiralištu, gotovo je osjetio Sjetkine hladne ruke na leđima. Činilo mu se da kombi ne može biti daleko od njihovog autobusa, no vozila koja su neprekidno dolazila mijenjala su poredak na parkingu. Da nisu ipak otišli po gorivo? Zavirio je ispod nadsvođenog dijela pumpe, ali ni ondje ih nije bilo. Gdje su se izgubili? Pružio je korak želeći nadoknaditi izgubljeno vrijeme. Sunce je bilo jako i stakla automobila ljeskala su se na sve strane.

Uspuhan i vreo, morao je odustati. Pustopašnih kipara više nije bilo na vidiku. Vrativši se u u autobus, shvaćao je koliko je bio blizu krive odluke: što bi bilo da je iz restorana izišao samo minutu ranije – bi li sada sjedio na ovom istom mjestu? Autobus je uskoro nastavio put. Gotovo je, gotovo, ponavljao je u sebi, ali čim je zažmirio i pokušao zaspati, obuzela ga je jedna druga, vrlo obeshrabrujuća vizija. U njoj je opet bila Sjetka. Mahala je s njegovom porukom po hotelskom foajeu i ponavljala „Otišao je, nema ga više“. I pritom se ljubila sa svima koji su joj se našli na putu, a Lejdi je dobacila momku na recepciji: – Bocu šampanjac za sve! Na Sjetkin račun!

Naravno da ništa od toga nije i ne može biti istina, uvjeravao je Martini samoga sebe rastjerujući sablasti iz glave. Slušao je glazbu s radija i povremeno tonuo u drijemež. Kada je spikerica objavila da je jedanaest sati, krajolik je već bio drugačiji i trebalo mu je nekoliko trenutaka da shvati da mu se mjehur napuhao poput vodenog balona.

To je, dakle, bilo ono što je htio učiniti na stajalištu, prije nego je naletio na kipare i izgubio

tlo pod nogama. Bio je blizu tome da pristupi vozaču i izmoli kratko zaustavljanje kada je između sjedala uočio limenku piva. Provjero je, bila je prazna. Gurnuo je kažiprst kroz otvor. Dok mu je jedan glas govorio, ne budi lud, drugi ga je bodrio, zašto da ne? Ono malo putnika ionako se grupiralo na prednjim sjedalima, gotovo svi su kunjali dok je autobus šibao otvorenom cestom, kao da se nikada više ne namjerava zaustaviti. Martini se izmjestio dva reda iza – na stražnje klupe u dnu autobusa, koje su bile više od ostalih. Sjeo je tako da na oku ima šoferovo lice u retrovizoru, još uvijek ne vjerujući da će doista učiniti tako nešto.

Uglavivši limenku između nogu, otkopčao je šlic i oprezno izvadio penis.

Pošto je glavićem dodirnuo lim, shvatio je da otvor nije dovoljno širok i da će morati biti vrlo, vrlo koncentriran. Pred Karlovcem se nekako uskladio s ritmom autobusa i počeo s pražnjenjem – isprva vrlo suzdržano, puštajući mlaz po mlaz u limenku – no ubrzo je izgubio ritam i disciplinu i otpustio sve kočnice, a na ruci kojom je držao limenku osjetio je toplinu. Pritisak je nestao, a na umu je imao Junga. Zamišljao ga je kako na rivi zuri u more ispred sebe. Učinilo mu se kao da je baš on to more u koje Jung netremice gleda dok se Martini, u liku vala, uzdiže i propinje nad ostalim valovima, prije no što će se razbiti o kamenje uz obalu.

Gordan Nuhanović

Rođen 1968. godine u Vinkovcima. Devedesetih radio kao novinar u Globusu, Slobodnoj Dalmaciji, Danasu i Jutarnjem listu. Priče su mu prevedene na više stranih jezika i uvrštene u domaće i inozemne antologije, a izbor pod naslovom *Survival League* objavljen je u SAD-u. Napisao monodramu *Što to ljudi govore iliti buka* (2004) koju izvodi glumac Slavko Brankov. Trenutno živi i radi u Zagrebu.

Zbirka priča *Liga za opstanak* uvrštena je među pet najboljih proznih knjiga 2001. godine u izboru Jutarnjeg lista te nagrađena Ivanom i Josipom Kozarcem za prvijenac i nagradom Slavić DHK za najbolju prvu knjigu.

Objavio: *Liga za opstanak* (priče, 2001, 2002, 2005, 2011); *Bitka za svakog čovjeka* (priče, 2003, 2013); *Posljednji dani pankaa* (roman, 2006); *Vjerojatno zauvijek* (roman, 2009); *Agenti kulture* (roman, 2013); *Šale su ostale kod kuće : putopisne priče iz zemalja bivšeg SSSR-a* (2013); *Piknik u stepi : priče s putovanja po bivšem Sovjetskom Savezu* (2016); *Zavod za apatiju* (roman, 2021).

Biblioteka Online

knjiga 240

Gordan Nuhanović**AGENTI KULTURE****zabavno štivo**

drugo, izmijenjeno izdanje

© 2023 Gordan Nuhanović

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2023

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Krešimir Pintarić

Urednik

Davor Ivankovac

Fotografija

Picography / Pixabay.com

Objavljeno

22. listopada 2023.

ISBN 978-953-374-161-1 (HTML)

ISBN 978-953-374-162-8 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-374-163-5 (PDF)

ISBN 978-953-374-164-2 (MOBI)

Prvo izdanje

Algoritam, Zagreb, 2013.

**Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Grada Zagreba i Ministarstva kulture i medija
Republike Hrvatske.**